

Onsdagen den 9 november

Kl. 10.00

*Transport av farligt
gods*

§ 1 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1977/78:35 till finansutskottet

1977/78:38 och 58 till konstitutionsutskottet

§ 2 Föredrogs men bordlades åter

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1977/78:5 och 7

§ 3 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1977/78:62

§ 4 Föredrogs

Justitieukskottets betänkanden

1977/78:1 med anledning av motion angående det militära rättsregel-
systemet

1977/78:2 med anledning av motioner angående påföljd för vapenvägran

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 5 Transport av farligt gods

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1977/78:1 med anledning av
motioner om bestämmelser rörande transport av farligt gods.

ELLA JOHANSSON (c):

Herr talman! Som en av dem som står bakom motionen 1976/77:813
vill jag uttala min stora tillfredsställelse över den behandling motionen
rönt i trafikutskottet.

Det framgår klart att det finns en medvetenhet om riskerna med trans-
port av farligt gods och att en sådan medvetenhet också funnits sedan
en längre tid tillbaka. Men den nuvarande uppdelningen på skilda till-
synsmyndigheter är olycklig, då det lätt uppstår risk för att beslut fattas
som motverkar varandra. Ett förverkligande av tanken att skapa ett enda
verk för dessa frågor skulle därför innebära många fördelar. Transporterna
av farligt gods på våra vägar ökar ständigt i omfattning och därmed
även olycksriskerna. Ansvarsfördelningen är också oklar.

Om något händer får i regel den kommun där olyckan inträffar ta
på sig både ansvaret och kostnaderna, och alla kommuner är i dag inte
tillräckligt rustade för att klara alla de situationer som kan uppstå.

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Vad räknar vi då till farligt gods? Jo, till farligt gods hör varor som är explosiva, brandfarliga, giftiga, radioaktiva, frätande eller som har andra egenskaper som kan medföra skada på människor, djur eller miljö. Hit hör exempelvis klor, svavelsyra, fenol och brännolja.

Man kan aldrig förutse var olyckor kan inträffa, men klart är att det finns områden i våra kommuner som är särskilt känsliga. Jag tänker då på bl. a. vattendrag, broar, tunnlar och tätbebyggelse. Alltför ofta inträffar olyckor på sådana ställen. Därför borde alla kommuner ange lämpliga och trygga färdvägar, så att skadorna vid haverier inte blir alltför omfattande.

Herr talman! Det är min förhoppning att en effektiv lösning av dessa problem snarast kommer till stånd. Samtidigt som jag säger detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Trafiksäkerhet och trafikföreskrifter, m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1977/78:2 med anledning av motioner om trafiksäkerhet och trafikföreskrifter, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:106 av Nils Hjorth (s),

1976/77:115 av Nils Erik Wååg m. fl. (s),

1976/77:116 av Nils Erik Wååg m. fl. (s),

1976/77:153 av Bengt Bengtsson (c) och Georg Pettersson (c),

1976/77:157 av Torsten Sandberg (c),

1976/77:203 av John Johnsson (s) och Hans Jönsson (s),

1976/77:381 av Hugo Bengtsson (s) och Bengt Silfverstrand (s),

1976/77:502 av Hans Alsen m. fl. (s),

1976/77:505 av Pär Granstedt (c),

1976/77:515 av Allan Åkerlind (m), vari hemstälts att riksdagen hos regeringen begärde att generalla hastighetsbegränsningar på vägar utanför tätorter skulle gälla som rekommenderade farter,

1976/77:797 av Stig Alftin m. fl. (s),

1976/77:814 av Elver Jonsson (fp) och Gunnar Richardson (fp),

1976/77:826 av Maj Pehrsson m. fl. (c),

1976/77:831 av Elver Jonsson (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp),

1976/77:956 av Inga Lantz m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen skulle hemställa om ett program för att åstadkomma barnvänligare trafikmiljöer,

1976/77:1182 av Linnea Hörln (fp) och Elver Jonsson (fp),

1976/77:1199 av Gunde Raneskog (c) och Sven Johansson (c),

1976/77:1200 av Catarina Rönnung (s),
1976/77:1202 av Torsten Sandberg (c) och Arne Fransson (c),
1976/77:1205 av Gudrun Sundström m. fl. (s) och
1976/77:1320 av Per Unckel (m).

Utskottet hemställde

1. att motionen 1976/77:106 ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
2. att riksdagen skulle
 - a. avslå motionen 1976/77:115,
 - b. avslå motionen 1976/77:157,
3. att motionerna 1976/77:116, 1976/77:831, 1976/77:1200 och 1976/77:1320, yrakdet 3, ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
4. att riksdagen skulle
 - a. avslå motionen 1976/77:515,
 - b. avslå motionen 1976/77:1320, yrkandena 1 och 4,
5. att motionerna 1976/77:153 och 1976/77:956 ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
6. att motionerna 1976/77:381 och 1976/77:505 ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
7. att motionerna 1976/77:826, 1976/77:1199 och 1976/77:1202 ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
8. att riksdagen skulle
 - a. avslå motionen 1976/77:203,
 - b. avslå motionen 1976/77:502,
9. att motionerna 1976/77:797, 1976/77:1205 och 1976/77:1320, yrkandet 2, ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
10. att motionen 1976/77:814 ej föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
11. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1182.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Trafikutskottet har i sitt betänkande nr 2 bl. a. behandlat en av mig väckt motion, 1976/77:515, där jag hemställt att riksdagen hos regeringen begär att generella hastighetsbegränsningar på vägar utanför tätorter skall gälla som rekommenderade farter. Utskottet har inte gått in på sakbehandling av motionen, och det är skada, eftersom utskottet då inte heller funnit sig föranlett att försvara någon ståndpunkt i denna fråga.

Jag har alltså i min motion begärt att generella hastighetsbegränsningar, som nu gäller på vägar utanför tätorter, skall omvandlas till rekommenderade farter. Jag har därvid framhållit att den påbjudna hastigheten kan vara befogad vid vissa tider av dygnet men kan innebära en helt onödig begränsning vid andra tider. Bilisten har också skyldighet att anpassa farten efter rådande omständigheter, och det förhållandet har

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter.
m. m.*

ibland tagits till intäkt för att inte tillstyrka ytterligare fartbegränsningar inom tätorter, där behovet av fartbegränsningar kan vara stort.

Jag har vidare pekat på att polisens övervakning skulle kunna begränsas om man gick över till rekommenderade färter. Mycken irritation i trafiken skulle då kunna undvikas; bl. a. skulle hastighetskontroller och trafikpaxbilar kunna undvaras. Innehavarna av många polistjänster skulle kunna användas till vettigare sysslor – det behövs ju polistjänster också på andra håll – och kraven på nya sådana tjänster skulle minska. Mitt förslag skulle alltså innebära en ren besparing för statsverket.

Som jag framhållit i motionen är trafikanterna skyldiga att anpassa farten till rådande omständigheter, och generella fartbegränsningar skulle därför inte behövas. Om man går över till rekommenderade färter, skulle överträdelse av dessa beivras endast om de varit orsak till trafikolycka. Eventuellt skulle genom särskild märkning på trafikskyltar kunna anges om det är rekommenderad fart som avses med skyltningen. I princip skulle dock samtliga generella hastighetsbegränsningar utanför tätorter kunna omvandlas till rekommenderade begränsningar.

Trafikutskottet säger på s. 4 i sitt betänkande följande:

”Trafiksäkerhetsverket har i en framställning till regeringen den 15 juli 1977 redovisat resultatet av de försök med allmän differentierad hastighetsbegränsning som pågått i Sverige sedan år 1968. I sammanhanget berörs även frågan om rekommenderade hastigheter. Trafiksäkerhetsverkets förslag remissbehandlas f. n. Utskottet finner att resultatet av det sålunda pågående arbetet – – – bör avvaktas och avstyrker motionen.” Det är det enda som utskottet anför i frågan, och det innebär, som jag nämnt, att man inte går in på någon sakbehandling.

Det är också intressant att se vad som har hänt under senare år på detta område. Motioner har väckts år efter år i dessa frågor inte bara av mig utan även av andra av kammarens ledamöter, och jag vill peka på vad utskottet vid olika tillfällen har sagt. Sakbehandlingen har egentligen inte någon gång varit av större omfattning.

1973 erinrade utskottet om att försöksverksamhet med differentierade hastighetsgränser påbörjades 1967 – i år anger utskottet 1968 – och anförde att resultaten av försöksverksamheten borde avvaktas samt att de skulle komma att redovisas för riksdagen när tiden var inne.

I sitt betänkande 1975/76:3, daterat den 28 oktober 1975, vill utskottet ”framhålla vikten av att redovisningen sker utan dröjsmål men anser alltså inte någon särskild åtgärd påkallad från riksdagens sida i frågan”.

Den 26 oktober 1976 framförde trafikutskottet i sitt betänkande 1976/77:3: ”I avvaktan på resultatet av försöksverksamheten finner utskottet emellertid frågan f. n. inte böra föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.”

I årets betänkande, som är daterat den 18 oktober, säger utskottet: ”Utskottet finner att resultatet av det sålunda pågående arbetet – som kan förväntas inom en snar framtid – bör avvaktas och avstyrker motionen.”

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Det genomgående draget är alltså att man bara avvaktar och väntar på denna försöksverksamhet, som har pågått under tio år. På vilket annat område behöver man ha en försöksverksamhet under tio år, innan man kan bestämma sig? Man behöver bara åka ut på vägarna för att se hur hastighetsbestämmelserna fungerar. 98 % av Sveriges bilister, kanske fler, överträder de begränsningar som anges på tavlorna, särskilt på 70-sträckor. Överträdelserna är mindre vanliga på 90-sträckor, men på 70-sträckor är de, vill jag påstå, så pass vanliga som jag nyss angav.

Jag tycker inte att det är särskilt meriterande för trafikutskottet att inte ha kommit längre i detta avseende och att utskottet under årens lopp inte har kunnat tillmötesgå motionerna utan bara hänvisat till denna trafiksäkerhetsverkets försöksverksamhet, som nu har pågått i längsta laget. Det kunde ha räckt med ett års försöksverksamhet.

I några folkpartimotioner under tidigare år har föreslagits försöksverksamhet med differentierade gränser i vissa län, men också de förslagen har avstyrkts av utskottet. I stället har trafiksäkerhetsverkets försöksverksamhet i denna fråga kommit att fungera som en propp för utvecklingen, och det har saboterat viktiga och av bilisterna allmänt accepterade hastighetsgränser – för det får anses allmänt accepterat när 98 % kör i en viss hastighet, även om den inte står angiven på tavlorna.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till min motion 515.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Olyckshändelser är i dag den främsta dödsorsaken bland barn både i Sverige och i övriga europeiska länder. Trafikolyckorna står för de flesta dödsoffren. En tredjedel av alla dödsolyckor är just trafikolyckor.

För några år sedan studerades barnolycksfall i trafiken inom olika bostadsområden i Göteborg. Över hälften inträffade inom bostadsområdena. Man kunde också konstatera stora skillnader i olycksfallsfrekvensen. I ett nybebyggt område inträffade 5 olycksfall bland 10 000 barn. Motsvarande siffra för ett äldre område var 28 olyckor på 10 000 barn. Det visar hur viktigt det är att planera boendemiljön utifrån hur barn reagerar och hur de fungerar. Att placera barnstugor, skolor och lekplatser riktigt och att genomföra trafikseparering är de viktigaste faktorerna när det gäller att förebygga olycksfall och eliminera riskerna i utemiljön.

Samhället är ur många aspekter inte barntillåtet i dag; framför allt fungerar det inte för barnens behov – det är inte planerat för dem. I sitt program för jämlikhet mellan kvinnor och män konstaterade Stockholms kvinnokommitté redan 1970 att en miljö som är bra för barnen är bra också för de vuxna. Hela boendemiljön måste betraktas som en möjlig lekmiljö för barnen – det går inte att skärma av vissa områden – och därför måste stora insatser göras i planeringen av nya områden, och gamla områden måste förbättras, så att de fyller funktionerna. Det är kommunerna som skall bekosta detta, men i dagens kärva ekonomiska läge drar sig många kommuner för det. De har helt enkelt inte råd.

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Det s. k. boendemiljöförbättringsbidraget har de kommuner som allra bäst behöver det inte råd att söka, eftersom kommunerna själva måste ställa upp med halva kostnaden. Detta felaktiga förhållande är regeringen inte beredd att ändra på trots påstötningar från bostadsstyrelsen och boendemiljödelegationen.

Senast i förra veckan hade jag en debatt i kammaren om miljöförbättringsbidraget, men det skall tydligen fortfarande vara så att de kommuner som bäst behöver bidraget inte heller i fortsättningen kommer att ha råd att söka det. De boendemiljöer vi har i dag – stadsmiljöerna, tätortsmiljöerna, och särskilt då de äldre – präglas av en intensiv biltrafik, buller och avgaser. Trafikolyckorna är normala och inbyggda i trafiksystemet. Barn och gamla är överrepresenterade bland trafikoffren i förhållande till sin andel av befolkningen, och trafikolycksfallen svarar för en stor del av barnolycksfallen, som jag sade tidigare. Barn, äldre, cyklister och gångtrafikanter representerar ett urval av ett socialt och ekonomiskt mindre starkt befolkningsskikt med färre möjligheter att utöva påtryckningar och med färre möjligheter att ge uttryck för sin situation. Biltrafikanterna däremot utgör ett motsatt urval av befolkningen som dessutom backas upp av starka ekonomiska intressen. Näringslivet och handeln, oljeindustrin och oljedistributörerna, bilfabrikanter och bilförsäljare, motororganisationer och deras språkrör i tidningar och andra massmedier är starka i förhållande till barn och barns behov, och de får också styra, till nackdel för främst barnen.

Vpk menar att mer pengar måste satsas på forskning om barns beteende i trafik och närmiljö. Kommunerna måste ges skyldighet att säkra barnvänligare trafikmiljöer, och åtgärder måste också vidtas för att minska bilismen i städerna. Vi menar även att kommunerna måste få ekonomiska resurser för att klara av detta.

Den stora insatsen måste emellertid göras av dem som planerar barnens miljö, både den yttre och den inre miljön, för framtiden, dvs. stadsplanerare och miljöplanerare. Om barnens farliga miljö kunde ersättas med barnvänliga miljöer skulle många riskfaktorer för olycksfall försvinna.

Utskottet börjar sin plädering för avslag på vpk-motionen, som föreslår att åtgärder vidtas för att få ett program som säkerställer barnvänligare trafikmiljöer, genom att tala om hur viktiga dessa frågor är och att vi inte får glömma bort dem. Och jag skall be att få citera: "Utskottet finner alltså -- -- frågorna vara mycket betydelsefulla och vill ånyo betona vikten av att arbete på området bedrivs med all kraft." Men trots att detta är så viktiga frågor kommer man till slutsatsen att trafikberedningens arbete skall avvaktas. Varför det?

Vi vet att många barn dör i trafikolyckor därför att det finns felaktigt planerade trafik- och boendemiljöer. Varför då inte dra ur denna fråga, som utskottet säger är så betydelsefull, och speciellt utforma ett program för att säkerställa ett barnvänligare samhälle med bl. a. bättre trafikmil-

jöer? För det behövs ju.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen 956.

PER UNCKEL (m):

Herr talman! I motionen 1320 har jag behandlat några frågor som jag menar är väsentliga för trafiksäkerheten. Två av dessa frågor innebär krav på förbättrad trafikundervisning.

Att utbildningen för framför allt moped- och motorcykelförare behöver förbättras torde vara uppenbart. För att framföra moped krävs i dag ingen som helst utbildning, trots att mopedisten ju skall vistas i samma trafikmiljö och följa samma regler som de väsentligt bättre utbildade bilförarna. Mopedisten släpps ut i trafiken med den enda meriten att han eller hon fyllt 15 år.

Det ligger något orimligt i detta – en orimlighet som somliga tagit till intäkt för krav på att mopeden helt enkelt skall förbjudas. Med en sådan åtgärd når man förvisso ett väsentligt trafiksäkerhetsmål, nämligen att avskaffa mopedolyckorna. Men man gör det till priset av att den nytta som mopeden utgör för många innehavare samtidigt offras.

Utbildning av blivande mopedister innebär att mopedens nytta kan tas till vara samtidigt som mopedolyckorna minskas. Utskottet anför för sin del att det förutsätter att trafiksäkerhetsutredningen skall ta hänsyn till utbildningskraven i sitt fortsatta arbete. Det hoppas naturligtvis jag också, även om hastigheten i trafiksäkerhetsutredningens arbete tycks lämna en hel del övrigt att önska. Och under tiden som utredningen fortskrider släpps allt fler 15-åringar ut i trafiken.

Vad jag föreslagit i min motion är att mopedförarutbildning skall kunna arrangeras inom skolans ram. I andra utredningssammanhang har redan den metoden praktiserats att utredningen prövat en del idéer innan man slutgiltigt fastnat för en bestämd modell. Varför inte göra på samma sätt med mopedförarutbildningen? Det borde inte innebära något oöverstigligt hinder att i ett antal skolor försöksvis anordna mopedförarutbildning för intresserade elever och att efter avslutad utbildning förse eleverna med ett bevis på den uppnådda trafik- och körskickligheten. Med en sådan försöksverksamhet kan värdefull erfarenhet vinnas och tiden till dess att en allomfattande mopedförarutbildning introducceras förkortas. På en sådan åtgärd har trafiksäkerheten allt att vinna.

Mitt andra utbildningskrav gäller motorcyklarna. Och liksom när det gäller mopederna har de många olyckorna där motorcyklister är inblandade tagits till intäkt för krav på att motorcyklarna nog också skulle förbjudas, oaktat att det i åtskilliga fall där motorcyklar är inblandade i olyckor faktiskt inte är motorcyklisten som är vållande.

Men trots det faktum att inte motorcyklisterna kan lastas för alla motorcykelolyckor är det ändå alltför uppenbart att utbildningen av motorcykelförare är ytterligt bristfällig. Utskottet erinrar i detta sammanhang om frivilligorganisationernas kurser i trafikkunskap.

Dessa kurser är säkert av stort värde, men de fyller ingalunda de krav

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

som jag menar måste uppställas för att motorcyklisterna skall vara bättre rustade att klara sina fordon i trafiken. Dessutom tror jag inte att det är möjligt att komma fram på frivilliglinjen. Någon form av obligatorium är nödvändigt för att vi skall kunna nå alla blivande motorcyklisters.

De främsta bristerna i utbildningen för motorcyklisters i dag rör inte trafik kunskapen utan handhavandet av motorcykeln. Utbildningen i denna del är knapphändig inom trafikskolornas ram. Däremot har en del motororganisationer visat på vad som skulle kunna uppnås med en kompletterande utbildning på motorcykeln som sådan. Utbildningen skulle kunna handhas av de etablerade motororganisationerna och utgöra krav för tillträde till trafikskola.

Om utskottet i realiteten är för eller emot en sådan utbildning framgår inte av utskottets betänkande. Någon förtursbehandling i trafiksäkerhetsutredningen vill man emellertid inte tillstyrka, vilket jag beklagar. För precis som när det gäller mopedisterna slussas åtskilliga illa förberedda motorcykelförare ut i trafiken under det att utredningen arbetar vidare. Och på samma sätt som i fråga om mopedförarutbildningen skulle utredningen kunna anordna en systematiserad försöksverksamhet för att pröva den föreslagna utbildningsorganisationen innan utredningen slutgiltigt fattar sina beslut.

Det är när trafiksäkerhetsarbetet går för långsamt som krav på förbud får grogrund. Det är i handlingsförslamningens miljö som förslag å la den vid det här laget beryktade rapport 13 från Nordiska trafiksäkerhetsrådet kommer fram. Men trafiksäkerhetsarbetet kan inte få vägledas av den lika enkla som felaktiga idén att om man bara förbjuder allting som orsakar olyckor så gör man trafiksäkerheten den största tjänsten. Utbilda förarna i stället, men gör det snart!

Motionens tredje krav behandlar ett helt annat område, nämligen besiktningen av omändrade fordon. Jag har föreslagit en uppmjukning av de nuvarande bestämmelserna på detta område i utbyte mot att de omändrade fordonen förses med inskränkningar i fordonens användningsområde, inskränkningar som bör meddelas i besiktning sinstrumentet. Utskottet menar att en sådan lösning är svår att genomföra i praktiken och avstyrker därmed kravet.

Att någonting är svårt att genomföra i praktiken låter sig ju alltid sägas. Själv förstår jag emellertid inte denna argumentering. Såvitt jag förstår kan det inte innebära några mera betydande problem att införa inskränkningar i besiktning sinstrumentet och att genomföra krav på att fordon med sådana inskränkningar skall ha en synlig markering om detta anbringad på fordonet, för att därmed underlätta kontrollen av efterlevnaden.

Den svårighet utskottet ser i detta förslag är ett intet mot de svårigheter som i dag drabbar också seriösa ombyggare av bilar och motorcyklar. Bestämmelserna är så stränga att fordonen ibland måste förstöras för att man skall kunna utröna om dessa motsvarar de uppställda kraven. Att det inte känns särskilt meningsfullt att bygga om ett fordon i viss-

heten om att Svensk Bilprovning i alla fall kommer att testa fordonet sönder och samman säger sig självt.

Det förefaller tyvärr som om utskottet låtit sig vägledas av tron att omärande fordon är en styggelse. Detta är förvisso sant om vissa sådana fordon men alls inte om alla. Utgångspunkten för besiktningens bestämmelserna borde vara att premiera den seriöse fordonsbyggaren men sälla ut trafikfarorna. Detta nås inte med de nuvarande bestämmelserna.

Så till slut, herr talman: Utskottet anför att det är väsentligt att den samlade erfarenhet som finns hos motororganisationerna tas till vara i trafiksäkerhetsarbetet. Den uppfattningen delar jag till fullo. Men sedan konstaterar utskottet att det egentligen är bra som det är. Och då är jag inte beredd att instämma lika helhjärtat.

Efter regeringsskiftet förra året kompletterades trafiksäkerhetsutredningen med en representant för dessa organisationer. Det var ett steg i rätt riktning, som nu måste fullföljas. För det är ett faktum att många av de ideellt arbetande krafterna inom motororganisationerna inte upplever sig möta den förståelse för sitt arbete som vore befogad. Och det är ett obestriddigt faktum att åtskilligt av irritation förekommer mellan myndigheterna och motororganisationernas företrädare.

Det är inte bra när många av dem som sysslar med motorfrågor, det må sedan vara inom ramen för trafiksäkerhetsarbetet eller inom motorsporten, allt som oftast känner sig motarbetade av samhället. Ett sådant klimat skapar inte de bästa förutsättningarna för trafiksäkerhetsarbetet, liksom inte heller för den socialt inriktade ungdomsverksamhet som motororganisationerna bedriver.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag rest kravet att kontakterna mellan samhället och motororganisationerna måste förbättras.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Trafiksäkerhetsfrågorna är självfallet ytterst angelägna. Det gäller att få ned olycksfrekvensen, och alla åtgärder måste vidtagas för att åstadkomma det. Döden på vägarna i vårt land är en mycket allvarlig sak.

Vi kan ändå konstatera att olycksfallsfrekvensen under de senaste åren har minskat proportionellt i förhållande till den trafikökning som ägt rum. Jag föreställer mig att orsaken till detta är det arbete som nedlagts av olika myndigheter och organisationer – trafiksäkerhetsverket, NTF etc. – och också de åtgärder som regering och riksdag har vidtagit för att eliminera olyckorna så långt som möjligt.

Jag har full förståelse för dem som varit uppe i talarstolen före mig – Inga Lantz m. fl. – och talat om bekymren när det gäller bl. a. barnolycksfall och barn i trafiken. Jag antar att Inga Lantz har kunnat konstatera att det nu pågår en utredning om trafiksäkerhet och att en särskild arbetsgrupp speciellt sysslar med frågor om barn i trafik och barnolycksfall. Utredningen beräknas kunna bli redovisad inom en mycket nära framtid. I arbetsgruppen ingår representanter för olika intressen, för sko-

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

lan och för andra myndigheter som kan anses ha att göra med barn i trafik. Jag föreställer mig att det arbetet skall ge anvisningar om åtgärder som kan vidtas. Utredningen beräknas, som sagt, vara klar inom en mycket snar framtid.

Jag har alltså full förståelse för de bekymmer som föreligger, men utskottet har funnit att man – i avvaktan på utredningens resultat – inte kan göra mer än att ställa sig bakom den skrivning som finns i betänkandet, där vi starkt understryker nödvändigheten av att detta arbete påskyndas. Därför finner utskottet också att motionärernas önskemål inte för ögonblicket behöver föranleda någon särskild åtgärd här i riksdagen.

Motorcykeltrafiken tas upp i Per Unckels motion. Vi har redan beslutat om motorcykelkörkort – alltså en speciell utbildning för motorcykelförare. Enligt vad jag har förstått kommer det att bli kompetenskrav för mopedförare. Vidare har mopedhjälmarna diskuterats, och det lär någon gång nästa år bli obligatoriskt med hjälmarna för mopedförare. Problemet är att det inte har funnits några ändamålsenliga hjälmarna för mopedförare, och det måste tas fram en hjälmtyp som är riktig. Det kan ju vara till mer skada än gagn, om man har en hjälm som inte är väl avpassad.

Herr Åkerlinds resonemang – jag vågar använda det uttrycket – om differentierade hastighetsgränser grundar sig på ett gammalt motionskrav från herr Åkerlind. Jag föreställer mig att de allra flesta i det här landet anser att det är nödvändigt med begränsade hastigheter på vägarna. Det är sant att hastighetsbegränsningarna överträds ibland, att människor kör fortare – alltså olagligt. Jag tror inte att de är så många som herr Åkerlind anger, men orsaken till överträdelserna är i icke ringa mån för det första att människor är ansvarlösa; de tänker varken på sina egna liv eller på andras. För det andra har polisen och övriga myndigheter som sköter trafikövervakningen inte haft möjligheter att sätta in tillräckliga resurser. Jag föreställer mig att det blir bättre framöver. Jag antar att herr Åkerlind liksom jag och många med mig automatiskt tittar på hastighetsmätaren om man får se en mc-polis på vägen. Samvetet slår en: kör jag riktigt eller gör jag det inte? Jag skulle därför vilja vädja till regeringen att vidta de åtgärder som är möjliga för att öka övervakningen på vägarna.

Men att vi behöver ha en hastighetsbegränsning är jag övertygad om; det kan vi aldrig komma ifrån. Ju högre hastigheten är, desto allvarigare blir olyckan, om man skulle törna emot något eller köra i diket. En annan sak, som är aktuell i dagens läge, är energiförbrukningen. Ju fortare bilen går, desto mer bränsle slukar den. Vi torde vara överens om att vi skall försöka åstadkomma en besparing även på det området. Jag tror inte någon människa har så bråttom att han behöver köra fortare än hastighetsgränserna utefter vägarna tillåter.

Hur som helst – inom en nära framtid kommer trafiksäkerhetsutredningens betänkande och i enlighet med det kommer ytterligare åtgärder att vidtas för att begränsa trafikolyckorna; det är vi säkert överens om.

Därför avstyrker trafikutskottet i ett enigt betänkande de motioner som föreligger eller anser dem besvarade med vad utskottet skrivit.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan i trafikutskottets betänkande nr 2.

ALLAN ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Som jag sade i mitt första anförande har inte trafikutskottet gjort någon sakbehandling av min motion. Men nu går trafikutskottets talesman, herr Arne Persson, helt plötsligt in på en sakbehandling utan att ha ett utskottsunderlag. Det är märkligt!

Arne Persson talade om olycksfallsfrekvensen och sade att ju högre hastighet man har desto allvarligare blir olyckan om den händer. Ja, det vet vi – om den händer. Jag har i min motion sagt att om det inträffar en olycka och det kan bevisas att man har kört för fort, så skall detta anses vara en försvårande omständighet. Men det kommer inte att bli några större förändringar av hastigheterna på 70-vägarna – det kan jag försäkra herr Persson – om man går över till rekommenderade hastigheter. Folk håller ändå i allmänhet 90 km/tim på 70-vägar. – Herr Persson skakar på huvudet. Herr Persson har tydligen inte varit ute och kört bil på mycket länge!

Herr Persson säger att de flesta anser att hastighetsgränserna är nödvändiga och att de överträds ibland. Det är lika verklighetsfrämmande som att skaka på huvudet när jag säger att folk kör 90 på 70-vägar. 98 % av svenska bilister överträder hastighetsgränsen på 70-sträckor. Jag gör det själv.

Ta omkörningssträckorna! Varför är just de hastigheter som står på tavlorna de lämpliga? När en personbil skall köra om ett fordon som är 18 m långt blir omkörningssträckan ganska mycket längre än när man skall köra om ett kortare fordon. Man måste rimligen öka hastigheten ganska mycket för att köra om ett fordon som är 18 m.

Hur lång är bromssträckan för en 18 m lång lastbil jämfört med den för en liten personbil? Det får man också ta med i beräkningen när man bestämmer hastigheten. Vilken hastighet som är lämplig i den särskilda situationen måste bli ett avgörande för den enskilde bilföraren.

Jag kan inte förstå att herr Persson tar upp olycksfallsfrekvensen när han diskuterar de fasta gränserna. Om det blir fler olycksfall ju fortare man kör, varför är då just de gränser som nu gäller de för all evighet riktiga? Om Arne Perssons resonemang är riktigt borde vi i stället ha mycket lägre hastigheter för att i alla situationer garantera minimal olycksfallsrisk.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är ofta brister i miljön som försakar de talrika barnolycksfallen, och jag tror att det går att med ganska enkla åtgärder göra samhället mer barnvänligt och barnsäkert.

Först och främst måste vi garantera barnen en viss grundsäkerhet i

Nr 23

Ondsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

miljön och där måste naturligtvis trafikmiljön, som vi diskuterar i dag, ingå som en viktig del. Vi måste få ett aktivt barnskydd, utbyggd kollektiv barnomsorg – det har också betydelse för att minska olyckorna –, en grundläggande föräldrautbildning och en olycksfallsregistrering. Vi behöver dessutom ett kommunalt organ som tar ett samlat ansvar för hela det område som har med barn att göra både när det gäller trafik och när det gäller andra aspekter.

I förra veckan ringde en mamma till mig. Hon hade på väg till sitt arbete från bussen sett hur små barn lekte i en trasig och övergiven bil alldeles intill en hållplats i en mycket trafikfarlig miljö. När hon kom fram till arbetet började hon ringa runt till kommunens myndigheter för att få bort bilvraket. Hon började med polisen men den hade ingenting med gamla bilvrak att göra. Det hade inte heller gatukontoret, trafikföreningen eller fritidsnämnden i kommunen. Hon slutade hos sociala centralnämnden, som ju har ett ansvar för barnen i kommunen. Men ingenstans var man beredd att ta ansvar för att få bort det här bilvraket som lekplats i den farliga trafikmiljön.

Det behövs alltså ett lokalt organ som direkt tar på sig ett samlat ansvar och som kan åtgärda sådana från trafiksynpunkt och från andra synpunkter farliga miljöer. Jag tror även att man måste få någon form av en aktiv bevakning och barnskydd i bostadsområdena som siktar till att bevaka miljön men också till att förändra barnens hela miljö – både trafikmiljön, lekmiljön och den miljö där barnen annars vistas.

En liten fråga till Arne Persson. Det sägs i betänkandet att resultatet av trafiksäkerhetsverkets arbete väntas "inom en snar framtid". Vad innebär det? När kommer utredningen att vara klar, och när kan man räkna med att barnens trafikmiljö kommer att åtgärdas? Det är en direkt följdfråga. Här krävs snabba insatser för att få bort de tragiska trafikolyckorna.

PER UNCKEL (m) kort genmäle:

Herr talman! Arne Persson är uppenbarligen positivt inställd till en förbättrad utbildning för motorcyklister och mopedister – åtminstone tolkade jag hans inlägg på det sättet. Ändå blev jag litet förundrad över hans sätt att fullfölja den tanken genom att konstatera att utbildning av motorcykelförare har vi redan. Den har vi haft sedan lång tid tillbaka, och det är inte heller den delen av utbildningen som jag är intresserad av att förstärka – det kanske också behövs, men där ligger inte de främsta bristerna. Bristerna består i att de blivande motorcyklisterna får en alldeles för dålig utbildning på att köra motorcykel – inte detta med trafik kunskap och att lära sig trafikmiljön men att hantera den tunga tingest som en motorcykel är. Det är där jag menar att det finns ett glapp, och en annan och ny utbildning skulle kunna fylla den luckan.

En sådan utbildning har prövats av en del motororganisationer på frivillig basis, utan några krav från samhället och utan några krav från körskolorna på att utbildningen måste vara genomgången innan den bli-

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

vande motorcyklisten får gå vidare i sin trafikutbildning. Det visade sig att denna utbildning ledde till fantastiska resultat när det gäller sådant som man i förstone kanske inte tänker på. De flesta tror att en motorcykel inte kan bromsas på mer än ett sätt och att tekniken inte kan varieras särskilt mycket. Men se, det visade sig att detta gick alldeles utmärkt. De "elever" som genomgick denna frivilligutbildning lyckades – för att nu bara ta detta lilla exempel – förbättra sin förmåga att bromsa motorcykeln med 50 %. Detta betyder oerhört mycket från trafiksäkerhetsynpunkt. Det är därför jag tror att vi skulle ha åtskilligt att vinna på att införa ett obligatorium för denna typ av utbildning på motorcykel.

Om Arne Persson nu kan utlova ett kompetensbevis för mopedförare, så är naturligtvis det att hälsa med tillfredsställelse. Men då inställer sig nästa fråga: Är Arne Persson då också beredd att acceptera den konsekvens som ett införande av detta kompetensbevis måste medföra, nämligen någon form av utbildning i att hantera mopeden och i att klara den trafikmiljö som mopedisten skall vistas i? Är Arne Persson med andra ord beredd att förorda att denna typ av utbildning skall erbjudas inom skolans ram och avslutas med utfärdandet av det här kompetensbeviset? Om Arne Persson är beredd att göra det, tror jag att åtskilligt har kunnat uppnås även på denna punkt.

ARNE PERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi är säkerligen överens om att här bör vidtas alla åtgärder för att förbättra trafikförhållandena och kunskaperna såväl hos dem som kör moped och motorcykel som hos dem som kör bil.

Riksdagen har ju beslutat införa ett motorcykelkort. Jag minns nu inte när lagen träder i kraft, men det bör då finnas förutsättningar för att motorcyklisterna får en specialutbildning i att föra motorcykel. Det var ju det som var meningen, och riksdagen var helt enig om detta beslut.

Om utbildningen av mopedförare skall ske inom skolans ram eller på annat sätt är jag inte beredd att svara på. Men jag är överens med Per Unckel om att också mopedisterna, både de yngre och de äldre, skall få trafikutbildning, så att de inte blir farliga för sig själva och andra på vägarna. En sådan utbildning kommer säkerligen till stånd inom en mycket snar framtid. Det förekommer f. ö. redan trafikundervisning i skolorna, låt vara att den inte är direkt inriktad på mopedisterna utan mera är en allmän trafikundervisning.

Jag kan inte exakt säga vilken dag arbetsgruppen kommer att avlämna sitt betänkande om barn och trafik. Man har emellertid aviserat att det skall komma inom en nära framtid. Jag vågar inte säga om det kommer redan i år, men det blir i alla fall mycket snart. Vi bör därför avvakta och se vad denna grupp har att föreslå. Jag förutsätter att gruppen kommer att föreslå många åtgärder, något som jag anser vara helt nödvändigt. Jag delar Inga Lantz uppfattning att arbetet för att eliminera barnolycksfallen i trafiken måste skärpas. Barnolycksfallen är fruktans-

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

värda, även om de trots den tilltagande trafiken inte har ökat, eftersom det redan vidtagits många åtgärder, bl. a. av kommunerna i samband med planering av nybebyggelse. Men trots detta måste man ytterligare skärpa arbetet på detta område.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag satt och lyssnade på Allan Åkerlind och bestämde mig för att jag såsom moderat ledamot av trafikutskottet borde gå upp och säga några tröstens och hugsvalelsens ord till honom. Jag delar nämligen i nästan alla avseenden hans synpunkter på frågan om absoluta hastighetsgränsen.

De nuvarande bestämmelserna har många nackdelar som man kan dra fram. De är trafiksäkerhetsnedsättande i den mån som föraren ofta är tvungen att ägna mycken tid åt att hålla ett öga på hastighetsmätaren. De är demoraliserande för laglydnaden i landet, eftersom ett otal förare ständigt, nästan principiellt, överskrider den tillåtna hastigheten med 20 ä 30 km.

Det finns också risk för att en budgetminister i framtiden kan tänkas att i stället för att lägga ned pengar på trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder på vägnätet slå in på vägen att sänka hastigheten ytterligare – så mycket mer som man här kan använda energivapnet, som Arne Persson talade om.

Det finns alltså mycket gott att säga om Allan Åkerlinds funderingar. Nu finns det ingen reservation, men vi inom den borgerliga majoriteten har diskuterat igenom frågan. Vi konstaterade för det första att försöksverksamheten i det närmaste är avslutad och att man, innan en utvärdering skett, inte skall ge sig in på något nytt. Vi konstaterade för det andra att tiden allmänt sett inte är mogen för ett omtänkande på detta område, så mycket mer som det med kraft kan påvisas att olycksfrekvensen relativt sett har sjunkit, vilket antagligen till stor del är hastighetsbegränsningarnas förtjänst. Det är då mycket svårt att under ansvar operera i motsatt riktning.

Personligen försökte jag att påverka kollegerna i utskottet, men jag möttes av det argumentet att tiden inte var mogen för att dra upp en större debatt i riksdagen om hastighetsbegränsningar på våra vägar. Jag tycker i alla fall att den här minimidebatten har varit nyttig för de synsätt som både Allan Åkerlind och jag representerar och som i grunden, om jag skall vara ärlig, utgör en moderat ideologi, nämligen att man i så stor utsträckning som möjligt skall ha förtroende för den enskildes förmåga att känna ansvar.

Jag skulle kunna tänka mig att ytterligare trösta Allan Åkerlind med att peka på möjligheten, när nu försöksperioden tar slut, att återkomma med motioner i vilka man t. ex. begär en försöksverksamhet med rekommenderad, generell hastighetsbegränsning på de få och korta motorvägar som finns i landet. Dessa motorvägar är såvitt jag vet byggda för en hastighet på 130 km, och med den hastigheten kör i dag många

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

bilister på dem. Trafiken på våra motorvägar är ju inte överväldigande. Det här är alltså något som kanske även dagens motståndare till rekommenderade hastigheter skulle kunna vara intresserade av.

Med dessa ord, herr talman, slutar jag detta tröstens anförande till Allan Åkerlind.

ALLAN ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för de tröstens ord som herr Clarkson har riktat till mig. Det är roligt att höra att det finns ledamöter i trafikutskottet som inte är helt förstockade.

Vad gäller herr Clarksons funderingar om nya försöksperioder vill jag säga att dessa i så fall måste bli mycket korta. De får inte bli så långa att t. o. m. trafikutskottet glömmer när de har börjat.

ESSEN LINDAHL (s):

Herr talman! Trafiksäkerheten är en stor och viktig fråga, där många riksdagsmän är personligen engagerade. Det stora antalet motioner – i år över 20 – är ett uttryck för detta.

Varje år i november brukar vi ha en debatt här i kammaren om trafiksäkerheten. Den brukar alltid komma vid den från trafiksäkerhets-synpunkt farligaste årstiden, den som nu förestår.

På detta område har den förra regeringen tagit många goda initiativ, och reformarbetet fortsätter. Det är typiskt att herr Hjorths motion från januari om obligatoriskt varselljus löstes genom en lagstiftning, som trädde i kraft den 1 oktober i år. Ett omfattande utrednings- och utvecklingsarbete pågår. Då nästan alla frågor på detta område är föremål för utredning, är det inte så lätt för oss i trafikutskottet att direkt tillstyrka motioner i frågor, som just nu är föremål för en seriös behandling inom exempelvis trafiksäkerhetsverket.

Med hänsyn till vår ökande trafik är det därför tillfredsställande, som Arne Persson anförde, att antalet trafikolyckor har minskat under den senaste tiden. Häromdagen gick genom pressen ett TT-meddelande med rubriken Trafikdöden starkt nedåt. Av texten framgår att under årets första tio månader 670 personer omkom i trafiken. Det är en minskning med 112 jämfört med samma period i fjol. I oktober i år omkom 82 personer jämfört med 100 i fjol. Medelantalet omkomna i oktober 1972–1976 var 95 enligt trafiksäkerhetsverket.

Tolka nu inte detta som något slags förnöjsamhet från en ledamot av trafikutskottet – långt därifrån. Men jag tycker att dessa siffror förtjänar att omnämnas, och de är faktiskt en uppfordran till nya insatser på detta område.

Nedgången kan ha många orsaker. Jag är inte expert på området och vågar därför inte med stor bestämdhet yttra mig. Men jag har hört många experter, som har ansett att bilbältet spelat en viktig roll. Framför allt anser man att det inte blir så många verkligt svåra olyckor, sedan bilbältet kom till användning.

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Spriten i trafiken spelar också en viktig roll. Vid 13 dödsolyckor i oktober innevarande år misstänks alkoholpåverkan hos någon av de inblandade förarna. Informationsverksamheten också på detta område måste fortsätta.

Polisövervakningen av trafiken är i stort sett oförändrad. Här räcker inte de polisiära resurserna till. Man har måst prioritera andra områden av polisiär verksamhet. Också arbetstidsförkortningen inom poliskåren har spelat en roll. Det är bra med polisiära insatser i trafiken. Att polisen är synlig ute i trafikvimlet verkar dämpande.

I dag har polisen i vårt land 1 400 man engagerade i den trafikövervakande verksamheten. Det är egentligen inte mycket. Det blir inte många per distrikt, om man tänker på semestrar och ledigheter. Stockholm, Göteborg och Malmö har av naturliga skäl fått prioriteras, och därför är inte många poliser synliga ute i trafikvimlet i de olika distrikten. Förhoppningsvis kan man ge uttryck åt den tanken att ökade medel för denna viktiga verksamhet kan ställas till förfogande.

I år liksom tidigare föreligger motioner om att mopedförare skall ha skyldighet att vid färd med moped bära skyddshjälm. Jag kan då nämna att vi i det fallet har tryckt på. Utredningsarbetet har pågått. Den uppmärksammade lyssnaren av radio och TV i går kväll fick klart för sig att detta ärende behandlades så sent som i går av trafiksäkerhetsverkets styrelse, som enhälligt beslöt att göra en framställan till regeringen om obligatorisk skyddshjälm från den 1 januari 1979.

Varför inte omgående? frågar naturligtvis någon då. Det är inte möjligt, säger de som kan denna sak ordentligt, därför att det fordras tillverkning av minst 350 000, kanske 400 000 hjälmar. Det tar sin tid, alldenstund utgångspunkten är den att bara 10 % av mopedisterna i dag använder sig av hjälm. Det är en viktig reform, som har efterlysts länge, som nu står inför sitt förverkligande.

Det finns alltså anledning för oss i trafikutskottet att hoppas på ett fortsatt utredningsarbete med utnyttjande av alla tillgängliga resurser i syfte att åstadkomma resultat. Vi vill stödja trafiksäkerhetsverket i dess verksamhet liksom NTF. Trafiksäkerhetsarbetet i vårt land är en stor frivillig folkrörelse som engagerar många människor.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Samtliga utskottsfolk har påpekat det förhållandet att vi har ett minskande antal olyckor i trafiken. Det har talats om en minskning relativt sett, och nu sade herr Lindahl att det skett en minskning även i absoluta tal. Vi kan naturligtvis notera detta med tillfredsställelse, men jag tror att det är riktigt att vi, som herr Lindahl sade, inte tar detta med förnöjsamhet utan i stället som en uppfordran och rent av som en utmaning. Det förhållandet att nära tusentalet människoliv varje år skördas i trafiken och många tusen får allvarliga skador är ju oroande.

Det har gjorts en hel del på trafiksäkerhetens område. Också de frivilliga

trafiksäkerhetsorganisationerna har nämnts, och personligen tror jag att dessa har spelat en viktig roll. Men det finns naturligtvis ytterligare saker att göra, både för lagstiftare och för olika samhällliga organ och myndigheter. Förbättrade fordon, säkrare vägar och en mera relevant utbildning skulle kunna spela trafiksäkerheten i händerna.

När det gäller utbildningen är det inte minst fråga om förare av tvåhjuliga fordon, något som också tagits upp här i debatten. Det har också sagts att trafiksäkerhetsarbete är ett inslag i skolundervisningen. Det är helt riktigt, men jag hör ändå till dem som tror att man inte har kommit tillräckligt långt därvidlag. Bristerna i lärarnas fortbildning på området är antagligen fortfarande en hämsko i sammanhanget.

Jag skulle, herr talman, vilja säga ett par ord med anledning av motionen 814, i vilken herr Richardson och jag tagit upp det förhållandet att just under den årstid som vi nu befinner oss i är olycksrisken alldeles speciellt stor. Det är vid årstidsväxlingar och temperaturväxlingar som halt väglag förekommer – och uppträder hastigt. Vi har sagt i motionen att man borde via riks- och lokalradion försöka få fram meningsfull information till trafikanterna.

Utskottet har ställt sig mycket positivt till detta. I betänkandet berättas det att det pågår ett utvecklingsarbete. Utskottet har också fått besked om att information i trafiksäkerhetsfrågor kan förväntas komma att ges i lokalradion. Det finns möjligen anledning tillägga att man kanske inte bör begränsa denna verksamhet till lokalradions sändningar på reguljär tid, för den blir trots allt ganska kort. Lokalradion borde i akuta situationer få gå in via P3. Sveriges Radio har, sägs det, en ganska hård attityd när det gäller att släppa in sådana programinslag. Jag tror att den frågan måste lösas, och jag vill skicka med det som en hälsning när man fortsätter utrednings- och utvecklingsarbetet.

Det har talats om mopedhjälm. Eftersom jag får ett svar av kommunikationsministern i morgon om den saken, skall jag inte föregripa den debatt vi kommer att ha då. Jag hoppas få ett positivt svar nu, när trafiksäkerhetsverket i dessa yttersta dagar har gjort en enhällig framställning om att få ett sådant lagförslag. Trafikutskottet har sagt att orsaken till att utskottet inte har drivit på hårdare i denna fråga är att ändamålsenliga hjälmar har saknats. Detta är säkert riktigt. Men när det gäller att få fram sådana hjälmar har det nog inte arbetats med den skyndsamhet och den intensitet som hade varit önskvärd och nödvändig. Men, herr talman, jag är som sagt optimistisk inför morgondagens svar i denna del.

ARNE PERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson talade om möjligheterna att få radion att medverka i trafiksäkerhetsfrämjande syfte, och det är något som redan har prövats på en del platser i landet. I och med att lokalradion nu börjar eller har börjat sin verksamhet på de flesta platser i Sverige kommer också sådan medverkan från radions sida att bli allt vanligare. Vid in-

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

vigningen av lokalradion i Sjuhäradsbygden, alltså ett område i Älvsborgs län, meddelades sålunda att man där har möjligheter att bryta pågående program för att lämna meddelande om trafikförhållandena på våra vägar, t. ex. vid halt väglag.

Man förutsätter sålunda att radion mer och mer skall kunna medverka och ge bilisterna uppgifter om vägförhållandena i olika delar av landet. Detta kan ske inte bara i lokalradion utan också regionalt och i samverkan. Jag tror därför, i likhet med Elver Jonsson, att denna radioinformation kan komma att betyda mycket för att öka trafiksäkerheten.

ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! Enligt Allan Åkerlind bör tydligen olagligheten när det gäller farten på våra vägar göras laglig. Man kunde nästan tolka hans yttrande som någonting i den stilen. Men nu har vi ju i lag bestämda fartgränser. De hålls dock inte av alla trafikanter. Det är enligt Allan Åkerlind bara ett fåtal som gör det.

Av tillgänglig statistik vet vi att olycksriskerna minskar på belagda vägar upp till 11 meters bredd, men på vägar av 13 meters bredd får vi en mindre ökning av olycksfallsfrekvensen. En väl avvägd vägbredd i kombination med lämplig fartgräns måste väl då vara det rätta sättet att uppnå en så acceptabel olycksfrekvens som möjligt. Frågan är bara vad som är acceptabel olycksfrekvens. Jag är nästan beredd att ställa frågan huruvida Allan Åkerlind anser trafiksäkerhetsutredningens arbete som onödigt bara därför att arbetet inom utredningen inte går tillräckligt snabbt.

Vad sedan gäller mopedförarutbildningen kan man hålla med om att den i många stycken är oacceptabel. Personligen tror jag dock att kommunerna där kan göra en stor insats. Ungdomarna vill inte ha allting färdigserverat. I den kommun som jag kommer ifrån, Oskarshamn, har vi upplåtit råmark till ungdomarna, där de själva har anlagt en övningsbana för mopedkörning. Det har slagit mycket väl ut, och vi är övertygade om att vi senare kommer att få se resultatet av dessa övningskörningar. Vi kan förvänta oss att de övningarna kommer att ge ett mycket bra resultat, när ungdomarna kommer ut i trafiken.

Detta kanske kan vara ett litet tips att skicka med till de kommunala myndigheterna.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag kritiserades rätt märkligt i det senaste anförandet. Det talades om vägbredderna, men jag har inte alls tagit upp dessa till debatt. Det tyckte jag var ointressant i sammanhanget. Jag anser emellertid inte, för att nu gå in på den frågan, att trafiksäkerhetsarbete är onödigt, men det skall inte vara en propp eller ett sabotage mot en vettig trafiklösning.

Kommer man in på hur vägarna är gjorda, kan man också fråga sig varför vi på vissa ställen har helstreckade mittlinjer, som det är absolut

förbjudet att korsa, och varför vi har litet längre streck på andra ställen, där man rekommenderas att köra om med försiktighet. Det är också en rekommendation.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 515 av Allan Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 4 b

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 956 av Inga Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 956.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 14

Mom. 6-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 7 Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1977/78:4 med anledning av propositionen 1977/78:4 om godkännande av avtal mellan televerket och Telefonaktiebolaget L M Ericsson

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter,
m. m.*

Jordbruksutskottets betänkande

1977/78:5 med anledning av propositionen 1976/77:153 om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Europeiska ekonomiska gemenskapen (EG) om fiske

Konstitutionsutskottets betänkanden

1977/78:7 med anledning av motioner om en översyn av vissa lagar och förordningar m. m.

1977/78:8 med anledning av motion om enhetliga mandatperioder för lekmanastyrelser i statliga myndigheter

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 8 Opartisk företagsrevision

Föredrogs lagutskottets betänkande 1977/78:1 med anledning av motion om opartisk företagsrevision.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:648 av Jan Bergqvist (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde att länsstyrelse skulle få rätt att utse minst en revisor i varje företag som hade skyldighet att ha revisor.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:648.

Reservation hade avgivits av Lennart Andersson, Stig Olsson, Elvy Nilsson, Åke Gillström, Ingemar Konradsson, Owe Andréasson och Bengt Silfverstrand (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:648 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om en allmän översyn på företagsrevisionens område.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Lagutskottet behandlar i detta betänkande en motion av Jan Bergqvist angående formerna för utseende av företagsrevisor. Motionären yrkar att länsstyrelsen skall få rätt att utse minst en revisor i företag som är skyldigt att ha revisor. På grund av FN-uppdrag är Jan Bergqvist förhindrad att närvara här i dag och delta i debatten.

Detta ärende har i vanlig ordning remissbehandlats, och av de remissvar som lagutskottet har fått in är det tre som vi i den socialdemokratiska gruppen tillmäter mycket stor betydelse. Det är remissvaren från Landsorganisationen, TCO och kommerskollegium.

I Landsorganisationens remissyttrande framhålls bl. a. att LO betonar nödvändigheten av att revisionsfunktionens ställning stärks i företagen genom bl. a. en utbyggd förvaltningsrevision och en mer oberoende ställ-

ning för revisorerna än nuvarande förhållanden medger. LO kan därför ansluta sig till motionens förslag.

TCO skriver sammanfattningsvis följande: "Den i aktiebolagslagen införda bestämmelsen om kvalificerade revisorer utgör ett steg i riktning mot ökad självständighet. Det i motionen framlagda förslaget innebär, om det antas, en ytterligare förstärkning. Ett genomförande av förslaget ligger helt i linje med TCO:s tidigare ställningstaganden."

Kommerskollegium framhåller att motionären pekar på en mycket viktig principiell fråga. Men kommerskollegium, som är tillsynsmyndighet sedan den 1 juli 1973, redovisar också mycket riktigt i sitt remissvar alla de uppgifter kommerskollegium har sig ålagda såsom tillsynsmyndighet.

Kommerskollegium konstaterar vidare att revisorernas egna organisationer utför ett mycket stort arbete för att revisionerna skall bli så kvalificerade som möjligt. Och det vill jag inte på något sätt förtiga i denna talarstol. Men kommerskollegium pekar även på nödvändigheten av att förbättra utbildningen av revisorer, att kommerskollegium kan utfärda mera föreskrifter och anvisningar om hur revisionen skall gå till m. m.

Kommerskollegium har också utarbetat en hel del planer, men man konstaterar samtidigt att man i dag saknar resurser för att förverkliga alla dessa planer.

Jag vill mot denna bakgrund uttala förhoppningen att kommerskollegium snarast får en förstärkning av de personella resurserna för att på rätt sätt kunna fullgöra sina uppgifter.

I sitt remissvar framhåller kommerskollegium vidare att den fråga som motionären tar upp är en delfråga inom ett mycket större problem. Det gäller frågorna om företagsrevisorns allmänna ställning och hans ansvar gentemot företagets olika intressenter. Det gäller revisorernas rapporteringsmöjligheter och deras skyldigheter samt revisionens och revisionsberättelsens inriktning, innehåll och omfattning.

Kommerskollegium avslutar sitt remissvar med att framhålla att hela det här komplexet av frågor behöver bli föremål för en närmare utredning. Därefter kan man bättre ta ställning både till den delfråga som motionären, Jan Bergqvist, här har aktualiserat och till de övriga frågor som kommerskollegium berör i sitt remissvar.

Det här remissvaret har vi i vår grupp i utskottet tillmätt den allra största betydelse, och vi finner det helt naturligt att föreslå riksdagen att hos regeringen begära att en förutsättningslös utredning snarast tillställs.

Mot den bakgrunden har vi också, när det inte varit möjligt att få ett samlat utskott bakom det förslaget, avgivit reservation.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid lagutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Frågan om hur revisorer skall utses och deras ställning i företagen har tidigare diskuterats i olika sammanhang, bl. a. här i riksdagen. Med hänsyn till att revisionen är mycket betydelsefull för kontrollen av att företagen sköts på ett riktigt sätt och då revisionen är viktig inte bara för företaget utan även för företagets intressenter – de anställda, borgenärerna, samhället, leverantörer och kunder m. fl. – är det ej förvånande att revisorernas ställning kommit att övervägas när det gäller såväl valsätt som kvalifikationer och uppgifter.

I föreliggande utskottsbetänkande behandlas motionen 648, vari föreslås att länsstyrelsen skall få i uppgift att utse en revisor i varje företag som är skyldigt att ha revisor.

Mot bakgrund av motionskravet finns det anledning att något beröra det utrednings- och lagstiftningsarbete gällande bl. a. företagsrevisionen som bedrivits under 1970-talet.

I december 1975, alltså för knappt två år sedan, fattade riksdagen beslut om införande av en ny aktiebolagslag, vilken trädde i kraft den 1 januari i år. I lagen stadgas att bolagsstämman skall utse minst en revisor men att i bolagsordningen kan införas bestämmelser om att andra organ skall utse ytterligare revisorer. För att skydda minoritetsintressen finns rätt för viss minoritet – en tredjedel vid bolagsstämman – att begära att länsstyrelsen skall utse en revisor. För att få garantier för att större bolag utser tillräckligt kvalificerade revisorer stadgas att företag med exempelvis mer än 200 anställda eller börsnoterade företag skall ha auktoriserad revisor och att andra företag med ett eget bundet kapital över 1 milj. kr. skall ha auktoriserad eller godkänd revisor.

Sedan 1973 handhar kommerskollegium frågan om auktorisation och godkännande av revisorer samt utövar viss tillsyn av deras verksamhet.

Frågan om huruvida bolagsstämman eller samhället skall utse revisorer diskuterades i propositionen med förslag till ny aktiebolagslag, bl. a. mot bakgrund av att samarbetsutredningen 1970 hade föreslagit att samhället skulle få möjlighet att utse revisorer i vissa aktiebolag och ekonomiska föreningar. Dåvarande statsrådet Lidbom, som framlade propositionen, ville 1975 inte ta slutgiltig ställning till frågan, eftersom den då övervägdes i industridepartementet. Däremot underströk han att det var självklart att revisorernas uppgift inte bara är att beakta aktieägarnas intressen, utan att de vid sin granskning också måste ägna stor uppmärksamhet åt i vad mån bolagsledningen beaktat samhällets, de anställdas och övriga borgenärs intressen. Han nämnde även hänsynstagande till den aktieköpande allmänhetens intressen samt framhöll vikten av att revisorerna intar en självständig ställning inte bara i förhållande till styrelse och verkställande direktör utan också i förhållande till bolagsstämman.

I mars 1976, alltså för ett och ett halvt år sedan, beslöt den dåvarande

regeringen att samarbetsutredningens förslag om tillsättande av offentliga revisorer inte skulle föranleda någon åtgärd. Som skäl angavs att behovet minskat genom vidgade möjligheter till insyn i företagen genom den nya aktiebolagslagen och bokföringslagen liksom lagen om styrelsepresentation för samhället.

När nu, genom motionen, kravet åter väckts om att samhället skall utse revisorer i företagen finns anledning att utöver de nya lagarna på området påminna om pågående utredningsarbete.

Låt mig nämna att 1974 års bolagskommitté bl. a. har att pröva i vad mån bokföringspliktiga företag av typen handelsbolag, enskild näringsidkare eller stiftelse bör ha laglig skyldighet att utse revisor samt frågan om eventuella kvalifikationskrav på revisorer i större företag av dessa typer.

År 1975 tillsattes stiftelseutredningen, som bl. a. har att behandla frågor om bokföringsplikt och revision i framför allt stiftelser.

År 1973 tillkallades en utredning om utländska övertaganden av svenska företag, vilken utredning, enligt vad utskottet erfarit, bl. a. prövar förslag om införande av möjlighet till offentlig revision av utlandsägda företag.

Herr talman! Det är mycket betydelsefullt att revisorerna har en självständig och oberoende ställning samt tillräckliga kvalifikationer för att kunna utföra ett fullgott revisionsarbete.

Men vem som utser revisorerna är inte det viktigaste. Erfarenheterna av det nuvarande systemet ger ej vid handen att andra sätt än det nuvarande att utse revisorer skulle vara bättre. Även samrådsutredningen, som avgav sitt betänkande 1970, var osäker beträffande fördelarna med offentliga revisorer och föreslog endast en försöksverksamhet. Inom banker och försäkringsbolag har vi sedan länge av samhället utsedda revisorer vid sidan av de av bolags- eller föreningsstämma utsedda. Erfarenheterna från dessa områden visar att revisorerna utför sitt arbete på samma självständiga sätt oberoende av vilket organ som utsett de olika revisorerna.

Ett bifall till motionskravet skulle medföra behov av många fler auktoriserade eller godkända revisorer än f. n. På grund av bristen främst på auktoriserade revisorer skulle detta vara svårt att genomföra. Kunde det genomföras skulle otvivelaktigt kostnadsökningar uppstå för företagen.

Det är många företag det skulle komma att gälla. Enbart antalet aktiebolag är över 100 000. Det kan vara av intresse att ta del av hur en länsstyrelse ser på en eventuell uppgift att utse revisorer i alla företag. Länsstyrelsen i Stockholms län har beretts tillfälle att yttra sig över motionen och avvisar förslaget samt framhåller att det med hänsyn till det stora antalet revisorer som det skulle komma att gälla finns uppenbar risk för att förfarandet endast blir en tom formalitet.

Motiv för att avvisa motionskravet finns även i dåvarande statsrådet Lidboms interpellationssvar i mars i fjol till Jan Bergqvist, vars motion vi nu behandlar. I svaret framhölls bl. a. att om den offentliga revisorns

granskning och rapportskyldighet skulle överensstämma med övriga revisorers var det tveksamt om den av samarbetsutredningen förordade reformen verkligen på ett meningsfullt sätt skulle öka den information som nu lämnas ut om företagen. Med hänsyn till den nya aktiebolagslagen borde enligt Carl Lidbom praxis t. v. avvaktas.

Herr talman! Lagutskottet är enigt i fråga om att ej tillstyrka motionsförslaget, men i en vid betänkandet fogad reservation av utskottets socialdemokratiska ledamöter föreslås att riksdagen med anledning av motionen skall ge regeringen till känna att en allmän översyn av den lagstiftning som reglerar företagsrevisionen bör komma till stånd.

Utskottsmajoriteten anser däremot att motionen enbart bör avslås. Med hänsyn till den lagstiftningsändring som nyligen genomförts och det utredningsarbete som pågår finns enligt utskottsmajoritetens uppfattning ej anledning att nu begära en översyn av revisorernas ställning.

Låt mig erinra om att såväl aktiebolagslagen som bokföringslagen trädde i kraft vid senaste årsskiftet och att därigenom plikten att ha kvalificerad revisor ökat och att en väsentligt öppnare redovisning numera krävs. Nya jävsregler har också tillkommit för revisorerna. Dessutom har en bokföringsnämnd inrättats. Vidare har genom medbestämmandelagen de anställda fått rätt till information om företagens ekonomiska förhållanden och till insyn i bokföringen. Eftersom ny lagstiftning just börjat tillämpas bör enligt vår mening nya utredningskrav nu ej ställas. Det finns all anledning att avvakta erfarenheter av den nya lagens betydelse för revisorernas ställning och arbete. Pågående utredningsarbete har jag tidigare berört och behöver inte erinra om det.

Utskottsmajoriteten förutsätter att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen på området och tar de initiativ som kan visa sig erforderliga.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att Martin Olsson i sitt anförande lämnar en redogörelse för det lagstiftningsarbete som har utförts de senaste åren och även åberopar de utredningar som nu arbetar. Men där slutar Martin Olsson i sin redogörelse. Han gör inte någon som helst utblick mot framtiden, och han lyckades undgå att med ett enda ord nämna den blick framåt i tiden som bl. a. kommerskollegium gör i sitt remissvar. Han sade inte heller ett ord om vad de två stora löntagarorganisationerna framhåller i sina remissvar. Det skulle ha varit välgörande om Martin Olsson också deklarerade hur han ser på kommerskollegiums synpunkter på en utredning. Det är det som vi har tagit fasta på i vår reservation, och vi föreslår en sådan förutsättningslös utredning. Vi anser att den är motiverad trots det lagstiftningsarbete som har ägt rum under 1970-talet.

Onsdagen den
9 november 1977

*Opartisk företags-
revision*

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! När det gäller remissyttrandena vill jag hänvisa till dem. Först vill jag ändå erinra Lennart Andersson om att vi har en ny lagstiftning på området och att utredningar pågår – det har även remissinstanserna påpekat. Kommerskollegium säger att *skall* en utredning beträffande revisorernas ställning göras, etc. – man säger inte *att* den skall göras. Vidare säger kommerskollegium att då måste man beakta att aktiebolagslagen varit i kraft endast ett fåtal månader, och man hänvisar till att styrelserepresentationen för de anställda kan reducera vissa nackdelar med nuvarande system för utseende av företagsrevisorer. Vad kommerskollegium trycker på är att revisorerna skall ha en självständig och oberoende ställning och att det är viktigt att kvaliteten höjs på den utförda revisionen. Och kommerskollegium säger att innan åtgärder vidtas kan det finnas skäl att avvakta eventuella förslag från 1974 års bolagskommitté om revisionsplikt i ytterligare företagsformer.

När det gäller övriga remissinstanser hänvisar jag till länsstyrelsen i Stockholms län, som ju direkt avvisar förslaget om att få till uppgift att utse revisorer.

Ser vi på Industriförbundets remissyttrande finner vi att Industriförbundet har flera synpunkter *mot* ett genomförande av det förslag som upptas i motionen.

Handelskamrarna har motsvarande synpunkter. Svenska handelskammarförbundet säger t. ex. att det finns risk att en revisor som utses av länsstyrelsen kommer att uppfattas som företrädare för skatteintresset och inte som en opartisk granskare av företagens förvaltning.

I LO:s remissyttrande står det att LO kan ansluta sig till motionsförslaget. Det är inte skrivet med entusiasm – man *kan* ansluta sig. Där emot är TCO:s remissyttrande mer positivt till motionen. I det fallet vill jag påpeka för Lennart Andersson att varken han eller någon annan socialdemokrat har yrkat bifall till motionen, så där har ju inte heller Lennart Andersson tagit upp TCO:s mera klara ställningstagande för motionsyrkandet.

Ser vi på vad de som arbetar med revision, exempelvis de auktoriserade revisorerna, säger så finner vi att deras organisation, FAR, i sitt remissyttrande avstyrkt motionen. Organisationen understryker att revisorn inte skall uppfattas som informationsorgan. Man understryker revisorernas självständiga ställning och säger ungefär detsamma som utskottsmajoriteten i betänkandet, att något nytt inte har inträffat sedan interpellationsdebatten i mars 1976, när dåvarande statsrådet Lidbom avvisade det förslag som motionären nu tar upp. Sedan hänvisar FAR till kostnadsökningar m. m. Revisorsamfundet och Civilekonomföreningen har framfört motsvarande synpunkter och avstyrker förslaget.

Jag har nu redovisat en del av vad remissinstanserna har sagt. Något starkt stöd för motionskravet finns inte. I det fallet var vi eniga även i utskottet. Kvar står frågan om man skall tillsätta en utredning nu. Utskottsmajoriteten anser, som jag nyss framhållit, att när vi har en

alldeles ny lagstiftning som nu tillämpas första året skall vi inte gå åstad och begära en ny utredning av frågan. Vi måste kunna avvakta och se vilka förbättringar den nya lagstiftningen innebär, då ju utan tvivel revisorernas ställning avses bli stärkt i och med den nya lagstiftningen. Vidare har vi att ta hänsyn till det pågående utredningsarbetet, som inte bör föregripas.

Därmed, herr talman, yrkar jag på nytt bifall till utskottets hemställan.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Det här inlägget från Martin Olsson kan jag inte tolka på annat sätt än att han är mycket nöjd med de förhållanden som i dag råder och anser att det inte behöver göras någonting för framtiden. Det är där skillnaden finns i uppfattningar oss emellan. I det sammanhanget är det skönt att veta att den tillsynsmyndighet som det här är fråga om, kommerskollegium, i alla fall tycks ha en vidare syn på dessa frågor och är öppen för att det behövs en utredning för att se över en hel del saker när det gäller revisorernas informationsskyldighet till alla berörda parter, hur man utformar en revisionsberättelse, inriktningen av denna revisionsberättelse osv.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Hela utskottsbetänkandet andas en positiv inställning till vikten av att revisorerna har den fria och obundna ställning som vi talat om. I betänkandet talas det även om vikten av att reformarbetet följs. Vi säger klart och tydligt i slutet av betänkandet att utskottet "försätter att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen på området och tar de initiativ som kan visa sig erforderliga". Detta är inte att se negativt på det hela.

Frågan är bara: Skall riksdagen i dag, första året lagstiftningen gäller, begära en ny utredning eller skall riksdagen avvakta och utgå från att regeringen med uppmärksamhet följer det här området, liksom den har till uppgift att följa hur lagstiftningen tillämpas och fungerar på alla andra områden?

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Lennart Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lennart Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Lennart Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158
Nej - 144
Avstår - 1

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Ersättning från
allmänna försäk-
ringen för psykote-
rapi*

§ 9 Föredrogs

Lagutskottets betänkanden

1977/78:3 med anledning av motion om undantag från utmätning för handikappads accisåterbäring

1977/78:4 med anledning av motion om förbättrade förhållanden för vissa handelsagenter m. fl.

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1977/78:1 med anledning av motion om ferievårdbidrag för handikappade barn som fyllt 16 år

1977/78:2 med anledning av motion om rätt till pension vid vistelse på alkoholistanstalt

1977/78:3 med anledning av motion om vidgad rätt till hemmakeförsäkring i vissa fall

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Ersättning från allmänna försäkringen för psykoterapi

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:4 med anledning av motion om ersättning från allmänna försäkringen för psykoterapi.

MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Då min motion om ersättning från allmänna försäkringen till privatpraktiserande psykoterapeuter nu behandlas och tyvärr avstyrkts av socialförsäkringsutskottet, vill jag helt kort göra några kommentarer.

I det praktiska vårdarbetet blir man alltmer medveten om psykoterapiens värde. Det är inte heller någon nyhet att fler och fler människor frågar efter psykoterapeutiska behandlingsmöjligheter. Vi vet också att väntetiderna ofta är långa för att få komma till en psykoterapeut.

Jag kan förstå den oro man känt för denna alltmer omfattande verksamhet, som ibland kanske bedrivits i psykologins utmarker. Därför var det ganska naturligt att riksdagen våren 1976 biföll motioner om att särskild legitimation skulle införas för psykologer. Medicinalansvarskommittén, som fick i uppdrag att lägga fram ett sådant förslag, har också för snart ett år sedan överlämnat sitt förslag till regeringen, som f. n.

Onsdagen den
9 november 1977

*Ersättning från
allmänna försäk-
ringen för psykote-
rapi*

bereder det i sitt kansli. Visserligen har vi ännu inte sett det slutgiltiga förslaget när det gäller ansvarsförhållandena, men det finns väl ingen anledning att betvivla att den offentliga kontrollen skulle bli betryggande.

Genom den nya psykoterapiutbildningen kommer vi även att få flera socionomer som behöriga psykoterapeuter. Naturligtvis bör dessa som privatpraktiserande med självständigt ansvar och erforderlig kompetens också få ersättning från försäkringskassan för utförd behandling.

Det skall inte längre behöva vara så att den som går i terapi hos en läkare får ersättning från försäkringskassan – men inte den som får samma behandling av en psykoterapiutbildad psykolog eller socionom! När det gäller hos sjukvårdshuvudmän anställda psykologer är det i regel inte något problem – däremot när det gäller de privatpraktiserande.

Liksom för de flesta andra vårdgivare – t. ex. läkare, tandläkare och sjukgymnaster – bör det för psykoterapeuter vara utbildningen och kompetensen som avgör frågan om ersättning från försäkringskassan – inte anställningens placering eller om sjukvårdshuvudmannen tecknat avtal eller ej. Någon svårighet att göra upp förteckningar över legitimerade psykoterapeuter bör knappast finnas.

Riksförsäkringsverkets sju år gamla betänkande är inget argument mot att ersättning skulle utgå till de nu aktualiserade psykoterapeuterna. Dessutom kan tilläggas att avsteg redan gjorts beträffande privatpraktiserande sjukgymnaster.

Låt mig till sist endast nämna Mentalvårdsbyrån här i Stockholm, som jag väl känner från mitt yrkesområde. Där tjänstgjorde åtminstone förra året fyra läkare, tre psykologer och ett tjugotal socionomer. Ersättning från försäkringskassan utgår för samtalsbehandling hos alla dessa tre personalkategorier, och då är att märka att de flesta psykoterapeutiska samtal ges av socionomer.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottet, eftersom detta är enigt. Men jag hoppas att det förslag om legitimation som medicinalansvarskommittén lagt fram och som nu bereds av regeringen snart skall presenteras. Också psykoterapiutredningen föreslog att behandlingar som utförs av psykoterapeuter med erforderlig kompetens skall berättiga till ersättning från allmän försäkringskassa. Därför räknar jag med att den nu existerande orättvisan mellan olika psykoterapeutiska vårdgivare när det gäller ersättningsfrågorna snart skall upphöra!

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Utredning rörande fjällsäkerheten

Nr 23

Ondsdagen den
9 november 1977

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1977/78:2 med anledning av motion om utredning rörande fjällsäkerheten.

*Utredning rörande
fjällsäkerheten*

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Bakom motionen 100 vid förra riksmötet, som nu har behandlats av kulturutskottet och föranlett detta betänkande, låg ytterst ett besök som jag fick för några år sedan av ett par makar som hade mist sin son i fjällen vid en olycka i svårt väder. De lät mig ta del av handlingar som visade att vad som inträffat mänskligt att döma hade kunnat avvärjas om vissa ganska enkla säkerhetsanordningar funnits. De kastade inte skulden på någon – de kunde inte göra det då det hade visat sig att myndigheter och andra som de vänt sig till hade förklarat att ingen huvudman finns som är ansvarig för fjällsäkerheten. De menade att skyltar, ett annat läge för skyltar, vissa signaler och annat i det inträffade fallet kunde ha betytt att olyckan inte hänt.

Anledningen till att dessa föräldrar sökte upp mig var att de i tidningarna hade läst om min fråga till herr Geijer om en översyn av fjällräddningens organisation och utrustning. Den frågan var i sin tur föranledd av en olycka där några turister omkom och blev funna bara några hundra meter från räddningen. Min tanke var då att man kunde ha ett system av signaler med ljud eller ljus eller bådadera som kunde sättas i funktion vid dimma eller snöstorm. I vissa yttranden från ansvariga myndigheter som hade behandlat det fall jag nyss talade om hade man också ifrågasatt om inte ett sådant system borde prövas.

Justitieminister Geijer var för sin del inte oroad – han ansåg att allt var perfekt. Han ville inte heller uttala sig om behovet av huvudman för fjällsäkerheten.

Jag har för min del trott att någonting hänt sedan dess, men i dag, den 9 november 1977, började ett fjällsäkerhetssymposium i Trygg-Hansahuset i Stockholm, i det finaste höstväder. Den första punkten på dagordningen oroar mig. Man skall tala om fjällsäkerhet och ansvarsförhållanden, med inledning av STF:s ordförande general Stig Synnergren. Och det står följande: Fjällsäkerheten är numera en statlig angelägenhet men den förebyggande fjällsäkerheten saknar officiell målsman.

Ingenting har alltså hänt. Jag vågar också påminna om vad som stod i tidningen I alla väder, nr 1 år 1977, under rubriken "Försummad fjällsäkerhet". Man anknuter där till min fråga till justitieministern i mars 1976 och säger bl. a.:

"Det är självklart att hela detta komplex måste studeras i ett sammanhang och det snart. De åtgärder som hittills vidtagits har skett styckvis och utan samordning. Visst är det bra att polisen håller föredrag om fjällvett, medverkar i massmedia och har kontakt med hotellvärdar, men det är verkligen inte detsamma som en målmedveten satsning på fjällsäkerheten. Den måste ovillkorligen anses vara det primära." Och så jämför man med sjöfarten.

Onsdagen den
9 november 1977

*Statens heraldiska
verksamhet*

I januarinumret i år av tidskriften Turist finns det också en STF-rapport om säkerheten till fjälls. Jag ber att få citera några rader ur den:

”Vår fjällvärld är en unik tillgång för rekreation och friskvård. Det är glädjande att konstatera att fler och fler upptäcker detta och med de möjligheter som ökad fritid ger unnar sig allt fler en fjällsemester.

Men med ökade skaror ökar också risken för olyckor. Även om man konstaterar, att antalet allvarliga tillbud både totalt sett och i jämförelse med t. ex. sjöolyckor och trafikolyckor är mycket få, måste fortsatta åtgärder vidtas för att öka säkerheten och därmed tryggheten för fjällturisten.”

Och så skriver man vidare:

”Medan det för *fjällräddningen* finns en statlig huvudman i rikspolisstyrelsen *saknas* en sådan för de förebyggande åtgärderna – *fjällsäkerheten*.”

Detta har alltså sagts av folk som måste anses vara experter och väl insatta i dessa frågor.

Jag har med tillfredsställelse läst kulturutskottets betänkande, och jag har ingen anmärkning att göra mot det. Jag tycker att utskottet på ett alldeles utmärkt sätt har redovisat läget, och jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1977/78:3 med anledning av motion om bibehållande av Pater Nosterfyren som kulturminnesmärke

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 **Statens heraldiska verksamhet**

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1977/78:4 med anledning av motion om statens heraldiska verksamhet.

TOR Nilsson (m):

Herr talman! Detta betänkande bygger på en motion – nr 751 – som jag skrev till förra riksmötet. Jag har ingen kritik att rikta mot utskottets handläggning av motionen, men jag vill anföra några synpunkter som kan ge ytterligare belysning av vad det rör sig om.

Den statliga heraldiska verksamheten har såväl före som särskilt efter omorganisationen 1953 varit föremål för kritik, inte minst i riksdagen. Det har gällt såväl den onödigt kostsamma organisationen som ärendenas handläggning.

Onsdagen den
9 november 1977

*Statens heraldiska
verksamhet*

Då arbetsuppgifterna inom det sportfinansierade riksheraldikerämbetet såsom heraldisk myndighet år 1953 övertogs av riksarkivet, som härvid fick en särskild heraldisk sektion under ledning av en förste arkivarie och heraldiker, varjämte en heraldisk nämnd inrättades, betraktades detta som onödigt kostnadskrävande. Riksdagen har i sina uttalanden därefter uttryckligen framhållit den heraldiska organisationens karaktär av provisorium. Man har vidare framhållit att verksamheten skall vara ekonomiskt självbärande, och man har förutsatt att regeringen vid lämpligt tillfälle lämnar riksdagen en redovisning för det ekonomiska utfallet. Så har ännu inte skett, vilket jag tycker vittnar om en viss nonchalans av den tidigare regeringen mot riksdagen. Det har framgått av kritiken i riksdagen, bl. a. i motioner, och även i press och radio, att den heraldiska sektionens föreståndare, numera med tjänstebenämningen statsheraldiker, tydligen ej haft full sysselsättning, eftersom han på tjänstetid kunnat fullgöra andra, ej statliga arbetsuppgifter, varvid en arkivarbetare har passat telefonen. Detta har sagts i pressen.

Mot denna bakgrund var det mindre välbetänkt att utöka den heraldiska byråkratin med registreringen av kommunvapen hos patent- och registreringsverket, särskilt som man för särskiljande av vapen har klara heraldiska regler, som inte är desamma som vid särskiljande av varumärken. Jag menar att det hade varit bättre att låta heraldisk expertis sköta det hela på *ett* ställe. F. ö. måste det sägas vara helt onödigt att beröva kommunerna det tidigare rättsskyddet för vapnen och beträffande symbolen för deras kommunala självstyrelse ställa dem under statligt förmynderskap genom registreringen i patent- och registreringsverket för att bibehålla rättsskyddet för vapnen. Starka skäl talar för att den nuvarande ordningen ändras.

Redan vid 1968 års riksdag påtalades i motionen 453 i andra kammaren det underliga förhållandet, att heraldisk sakkunskap ej var företrädd bland ledamöterna i statens heraldiska nämnd. Visserligen ansågs föredraganden vara sakkunnig, men det framhölls att denne vid upprepade tillfällen fått sina vapenförslag underkända av kommunerna, som i stället anlitat annan heraldisk sakkunskap. Föredraganden var alltså vid handläggningen av sådana ärenden att betrakta som jävig. Därför borde förutom antikvarisk, historisk, juridisk och konstnärlig expertis även heraldisk sakkunskap vara företrädd i statens heraldiska nämnd.

Dessa mindre tillfredsställande förhållanden består alltjämt och tycks ha förstärkts, då en ny föredragande statsheraldiker, som tidigare ej dokumenterat sig som sakkunnig på det heraldiska området, haft vissa svårigheter. Jag skall anföra några exempel, som ligger bakom min motion:

Norsjö kommun i mitt hemlän fick nyligen ett vapen utarbetat av riksarkivet och godkänt av heraldiska nämnden. Vapnet var feltecknat, då figurerna var oriktigt placerade i den kluvna sköldens fält. Den i den nya storkommunen ingående Malå kommun hade redan ett bra vapen, representerande skogsbruket, men detta blev ej symboliserat. I stället symboliserades jordbruket med ett veteax. Det fatala med denna symbol är emellertid att gränsen för vetets odling går långt söder om Norsjö.

Onsdagen den
9 november 1977

Medicinsk rådgivning till yrkesdansare

Örnsköldsvik hade tidigare ett gammalt bra vapen med bl. a. en vågskura, dvs. våglinje tvärs över skölden. Naturligtvis skulle riksarkivet vara klåfingrigt och ändra på något och tecknade en s. k. karvskura i stället för den tidigare fullt riktiga vågskuran. Härigenom överensstämde den fastställda beskrivningen med den godkända teckningen.

Jag kan också anmärka på vad som hänt med Sotenäs kommunvapen. Om man gjort sig besväret att bedriva någon historisk forskning, hade man funnit att sigillbilderna för Sotenäs och Stångenäs härad i Bohuslän blivit förväxlade på 1700-talet. Genom riksarkivets underlåtenhet att göra en utredning i frågan har Sotenäs kommun oriktigt fått Stångenäs plattfisk i sitt vapen. Det har ofta påtalats på senare tid. Denna är f. ö. felaktigt placerad i vapnet, vars s. k. bård dessutom är oriktigt tecknad. Det finns väl möjligheter att ta upp den här frågan senare.

Heraldiska nämnden avstyrker motionsförslaget om att heraldisk sakkunskap skall tillföras nämnden och säger sig fungera effektivt. Den motsätter sig också ett överförande av den heraldiska verksamheten till patent- och registreringsverket och motiverar detta med att patentverket saknar heraldisk sakkunskap, vilket jag anser besynnerligt. Med de uppgifter som föreligger har dock utskottet, som jag ser det, inte haft möjligheter till någon annan skrivning.

Varför skall f. ö. staten hålla ett mycket kostnadskrävande organ för att utarbeta olika vapen? Detta kan lika väl överlämnas åt mera kunniga heraldiker och konstnärer utanför den statliga verksamheten. Varför kan man ej såsom i Danmark ha en statens heraldiske konsulent, vilket vore mera ändamålsenligt och betydligt mindre kostnadskrävande? Här finns en besparingsmöjlighet, och det föreligger anledning att återkomma i frågan, vilket förmodligen sker ganska snart.

Jag har i dagens läge inget annat yrkande än utskottets.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1977/78:5 med anledning av motion om konservatorverksamheten

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Medicinsk rådgivning till yrkesdansare

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1977/78:6 med anledning av motion om medicinsk rådgivning till yrkesdansare.

YVONNE HEDVALL (m):

Herr talman! I motionen 1128 har jag begärt att frågan om medicinsk rådgivning och hjälp till yrkesdansare skall bli föremål för en utredning.

Onsdagen den
9 november 1977

Medicinsk rådgivning till yrkesdansare

Anledningen till min begäran är följande.

För det första är den undervisning i kroppens fysiologi som i dag ges till yrkesdansareleverna av begränsad art och mycket varierande. För det andra saknar i dag yrkesdansarna till stor del tillgång till medicinsk expertis. För det tredje kan man konstatera att många skador är ytterst vanliga i dag hos yrkesdansarna. Det gäller t. ex. muskelskador och seninflammationer. Dessa skador skulle enligt min mening kunna minska i antal, om eleverna gavs en grundlig undervisning i hur sådana skador uppkommer.

Den undervisning som eleverna i dag får i kroppens fysiologi varierar mellan olika undervisningsinstitutioner. Där en sådan undervisning över huvud taget ges, ges den med ca en undervisningstimme i veckan av den totala undervisningstiden, som varierar mellan 9 och 38 veckotimmar.

Att vara yrkesdansare ställer stora krav på dansarens fysiska kondition. En yrkesdansares utbildning och träning kan från fysisk synpunkt mycket väl jämföras med elitidrottsmannens situation. Både yrkesdansaren och elitidrottsmannen utför sin uppgift med sin egen kropp som verktyg. Det är därför av stor vikt att de får en grundlig undervisning om hur den egna kroppen fungerar och var den egna kroppens toleransnivå ligger. Givetvis är det också av vikt att de får tillgång till medicinsk expertis för att kunna förebygga och åtgärda yrkesskador. För elitidrottsmännen har dessa problem till största delen lösts på ett godtagbart sätt eller också ligger frågorna f. n. under utredning. Men när det gäller yrkesdansarna är detta område fortfarande mycket eftersatt.

Kulturutskottet anför i sitt betänkande att dansarutredningen, såvitt utskottet kunnat finna, har tagit hänsyn till såväl elevernas behov av utbildning i arbetsfysiologi som elevernas behov av experthjälp och att läkare med ortopediskt kunnande har anställts vid vissa institutioner.

När det gäller den medicinska expertisen har jag tyvärr inte kunnat göra samma upptäckt som utskottet har gjort. Det finns inget förslag från dansarutredningen när det gäller den medicinska expertisen. Det är inte heller så märkligt, eftersom utredningen inte hade den uppgiften enligt de direktiv som utredningen givits.

Undervisningen i kroppsphysiologi har, som utskottet också påpekar, dansarutredningen visserligen berört. Utredningen föreslår att av en total undervisningstid för dansare på 13–19 undervisningstimmar i veckan skall eleverna ges en undervisning i akrobatik under en undervisningstimme i veckan. Detta gäller för grundskolans elever i årskurserna 4–9. I denna akrobatikundervisning skall också ingå något som kallas fysisk träning.

När det sedan gäller elever som går vidare från grundskolan till yrkesdansarundervisning föreslår utredningen att man skall införa något som kallas arbetsfysiologi med en undervisningstimme i årskurs 1 och en halv undervisningstimme i årskurs 2, detta av en total undervisningstid på 38 timmar i veckan för resp. årskurs. Vidare föreslår utredningen att man skall genomföra dessa förslag successivt under en treårsperiod

Onsdagen den
9 november 1977

*Flygvädertjänstens
system och
organisation*

med start under hösten 1978, alltså om ett år.

Efter vad jag har funnit innebär dessa förslag inte någon större utvidgning av undervisningen i kroppens fysiologi men förmodligen en ökad enhetlighet i denna undervisning. Inte heller täcker förslaget in de elever som redan nu genomgår sin utbildning eller som redan har klarat av den.

Enligt min mening borde man lägga större vikt vid dessa frågor. Undervisning i kroppens fysiologi tillsammans med experthjälp borde ges till såväl blivande som redan verksamma yrkesdansare. Jag finner det dock inte meningsfullt att i dag ställa något yrkande, eftersom ett enigt utskott har framlagt detta betänkande. Jag när ändå en förhoppning om att man inom en inte alltför avlägsen framtid skall kunna nå en lösning på dessa problem på ett för yrkesdansarna tillfredsställande sätt.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Yvonne Hedvall har här liksom i sin motion påtalat bristerna i dansarutbildningen. Motionen går ut på ett yrkande om en ny utredning rörande medicinsk rådgivning och hjälp till yrkesdansare.

Utskottet har, vilket fru Hedvall också uppmärksammade i sitt anförande, pekat på att dansarutredningen har tagit upp dessa frågor. Yvonne Hedvall tycker emellertid att dansarutredningen inte har belyst dem på ett tillfredsställande sätt. Jag vill inte gå in i den diskussionen utan bara framhålla att utskottet inte nu ansett det vara motiverat att föreslå tillsättande av en ny utredning. Vi får först avvakta genomförandet av de förslag som dansarutredningen har lagt fram. Det är möjligt att de förslagen kan utvidgas och förbättras – därom vill jag inte i dag uttala mig – men det finns ju då anledning att återkomma i de sammanhangen.

Utskottet har alltså inte bedömt det motiverat att i det här läget tillsätta ytterligare en utredning, och med hänvisning till detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Flygvädertjänstens system och organisation

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1977/78:5 med anledning av propositionen 1977/78:5 om flygvädertjänstens system och organisation m. m. jämte motioner.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande över flygvädertjänstens system och organisation skriver utskottet bl. a. att en grupp skall tillsättas för att pröva behovet av utökad service för Luleås del. Det är en positiv

skrivning, och jag har inte något annat yrkande än utskottets, men jag vill ändå peka på ett par saker som är viktiga i samband med begreppet "utökad service för Luleås del".

Vid den organisationsförändring som nu kommer att ske bör man definitivt inte missa att tillvarata möjligheterna till bl. a. försöksverksamhet för att få mera gemensamt utnyttjande av militär och civil vädertjänst. En sådan samordning är speciellt viktig för Luleås del, främst med tanke på att den service som i dagsläget lämnas till allmänheten borde kunna utökas och göras permanent. Detta hade varit möjligt om Luleå hade fått en civil regioncentral av den typ som nu föreslås i Sturup, Arlanda, Landvetter och Sundsvall/Härnösand. Enligt det förslaget kommer hela norra Sverige att bli utan den service som en sådan central kan erbjuda.

Det här är förvånande, inte minst med tanke på de skillnader som kan uppstå i vädret, beroende på årstiderna. De mellersta delarna av landet kan ha vår, medan de norra delarna av vårt avlånga land ännu har vinter. En civil vädercentral ger betydligt större möjligheter att delge service till kunden/allmänheten, vilket för Norrbottens del är av stor vikt, eftersom snabba lokala skiftningar sker, bl. a. i fjällregionen.

Den militära central som finns i Luleå kan ge och ger en begränsad service på det här området, och det sker genom att personal ställer upp på sin fritid på helger. Men man har inga befogenheter att ge den service som skulle vara nödvändig från allmänhetens synpunkt. Det kan gälla service inför t. ex. kommunernas snöröjning vid byggnation av större vägar i fjällregionen, aktuellt inför en s. k. Norgevägs byggande, samt service till sjöfarten och till industrier som är beroende av bl. a. åskvarningar för att förhindra produktionsstörningar. NJA kan t. ex. inte få uppgifter från den militära flygvädercentralen i Luleå, eftersom personalen inte har befogenhet att ge den informationen. Centralen har en bra utrustning, där lokala åskceller kan följas, men den har alltså inte befogenhet att rapportera till ett företag som ligger bara någon kilometer från centralen. Frågan om en civil central i Luleå är ytterst en fråga om att kunna delge kunderna den information som är nödvändig bl. a. från allmänhetens synpunkt.

Herr talman! Jag förutsätter att arbetsgruppen utan dröjsmål prövar samordningen mellan militär och civil flygvädertjänst i Luleå. Utskottet understryker ju också det angelägna i att en sådan prövning kommer till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 17 Föredrags

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:2 med anledning av motion om försäljningen av pyrotekniska varor

1977/78:3 med anledning av motion om livsmedelsförädlingsindustrin
i Skaraborgs län

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 18 Förstatligande av den privata bensin- och oljehandeln

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:4 med anledning av motion om förstatligande av den privata bensin- och oljehandeln.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:883 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle uttala sig för förstatligande av den privata sektorn av bensin- och oljehandeln och hos regeringen begära en snabb utredning och förslag i detta syfte.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:883.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har alltid hävdats att den privata bensin- och oljehandeln bör förstatligas. Ett land som Sverige är alltför sårbart på detta område för att det skall utlämna sig åt de stora privata internationella oljejättarna.

Vi vet alla vad dessa oljejättar står för. De kontrollerar inte bara utvinningen och marknaden. De kontrollerar också informationen. De utgör en barriär mellan producentländer och konsumentländer, en mellanhand som hänsynslöst manipulerar både priser och regeringar. De tillhör också de kvalificerade skatteflyktingarnas skara, från svensk nationell synpunkt sett. Deras politiska makt har gång på gång visat sig vara förödande. De har initierat kupper i Indonesien, förföljelser i Venezuela samt krig och utbrytning i Nigeria. De har varit med om att störta regeringar i Persien, Indonesien och Brasilien. De hindrar utvecklandet av ett effektivt oljeskydd genom att erbjuda mindervärdiga produkter för oljebekämpning. De kontrollerar stora delar av kärnkraftsindustrin och rustningsindustrin.

Vi förvånar oss inte över att de borgerliga ledamöterna i näringsutskottet tycker att en sådan maktkoncentration för de stora oljejättarna är fullt i sin ordning. Oljejättarnas makt är följden av det privata kapitalets koncentration. Dock är vi en aning konsternerade över centerns och folkpartiets oreserverade uppslutning bakom den moderata låtgåpolitiken mot det utländska oljekapitalet. De har ju bl. a. skickat upp en moderat ledamot här i dag att föra utskottets talan. Annars företräder ju mittpartierna formellt en politik som har en viss udd riktad mot truster och monopol. Men den politiken har tydligen här – såväl som på åtskilliga andra områden – fått vika för en lojalitet mot den ledande regeringsbrodern, moderata samlingspartiet. Och moderata samlingspartiet har i

dessa frågor alltid varit mera lojalt mot Rockefeller än mot den svenska nationen.

Men om inte det borgerliga ställningstagandet förvånar oss, så förvånar det oss desto mera hur socialdemokraterna i näringsutskottet har tagit ställning. I arbetarrörelsens efterkrigsprogram krävde de 1944 förstatligande av oljehantering. Strax efter krigsslutet kom också en statlig utredning, initierad av den socialdemokratiskt ledda regeringen, som också föreslog ett förstatligande av oljehantering. Sedan dess har Sveriges oljeberoende utvecklats enormt, inte minst genom en hämningslös privatbilism och en förfallande kollektivtrafik. Och så har vi upplevt oljekrisen, när en socialdemokratisk handelsminister fick bygga sin oljepolitik på marknadsinformationer som han var tvungen att hämta från de internationella oljebolagen. Några andra stod inte att få tag i.

Nu förutses ganska allmänt en ny, kanske långt svårare oljekris inom ett antal år.

I det läget förvånar oss socialdemokraternas ställningstagande i högsta grad. Socialdemokraterna skriver helt ihop sig med de borgerliga. Och än mer häpnadsväckande är att man i utskottsutlåtandet säger: "Utskottet förutsätter att förhållandena inom oljesektorn följs med uppmärksamhet av regeringen under förberedelsearbetet för detta beslut." Här avses det beslut som väntar år 1978.

Jag kan inte hjälpa att jag tycker att detta är makalöst! Näringsutskottets ordförande, socialdemokraten Ingvar Svanberg, litar på att de borgerliga och deras regering skall sköta oljepolitiken till allmän belåtenhet. Ingvar Svanberg och utskottets socialdemokrater hjälper borgarna att avslå en motion från vpk som tar upp samma krav som socialdemokraterna ställde 1944 och 1945.

Detta är än märkligare när vi ser på den allmänna politiska bakgrunden. Här går socialdemokraterna gång på gång ut och tar heder och ära av regeringen Fälldins energipolitik. Men när det gäller att röra vid oljekapitalets positioner, då duger plötsligt regeringen Fälldin. Då litar socialdemokraterna i näringsutskottet på Fälldin. Då tror de att Fälldin uppmärksam kan följa förhållandena på oljeområdet. Då skriver de ihop sig med representanter för regeringen Fälldin, bara för att slippa ifrån det hemska förstatligandet av oljehandeln i Sverige.

Om Ingvar Svanberg hade visat intresse för denna debatt och varit här i kammaren skulle jag ha frågat honom: Hur känns det att förlita sig på den borgerliga oljepolitiken? Hur känns det att skriva under samma utskottsutlåtande som de borgerliga i oljefrågan? Hur känns det att ena dagen förklara att regeringens energipolitik inte är vatten värd, och nästa dag uttala sitt förtroende för dess oljepolitik? Hur känns det att som socialdemokrat på måndagen skicka upp Birgitta Dahl i talarstolen för att göra ner energiministern i den borgerliga regeringen, och sedan på onsdagen skriva ihop sig om oljepolitiken med företrädare för samma regering?

Nog är detta märkliga turer. Och märkligare blir de när man betänker

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
den privata bensin-
och oljehandeln*

att det som socialdemokraterna i dag är med om att avslå är arbetarrörelsens eget gamla klassiska krav från 1944.

Vänsterpartiet kommunisterna för sin del vägrar erkänna att svensk oljepolitik skall vara en sak för brittiska, amerikanska, holländska och franska oljebolag. Vi vidhåller att riksdagen bör uttala sig för ett förstatligande av oljehantering. Vi vet att vi kan vänta tider när det blir av stor vikt att en svensk statlig oljehantering finns, som kan agera utan att behöva underkasta sig direktiv från utländsk storfinans. Vi tycker det är bedrövt att riksdagens socialdemokrater har så liten framsynthet. Vi tycker inte om deras spel ihop med de borgerliga i den här frågan.

Vi lever inte i sådana tider att någon del av arbetarrörelsen bör göra gemensam sak med borgerligheten. Det är tvärtom av vikt att arbetarrörelsen är mån om sin identitet och sin självständiga politik, att den på alla områden kan sätta upp radikala alternativ till den borgerliga politiken och att den äntligen på allvar börjar angripa det privata monopolkapitalets ställning på olika områden. Därför yrkar vi bifall till vpk-motionen. Må sedan de socialdemokratiska ledamöterna av kammaren rösta ihop med de borgerliga i denna fråga – det blir på deras eget ansvar.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Herr Svensson i Malmö riktade sitt angrepp främst mot socialdemokraterna och näringsutskottets ordförande herr Svanberg, och den debatten har jag ingen anledning att engagera mig i. Däremot kan jag lugna Jörn Svensson på en punkt, nämligen att moderata samlingspartiet inte har några som helst affärer ihop med Mr. Rockefeller – om någon till äventyrs hade trott det.

I sakfrågan ligger ärendet så till, att utskottet har behandlat motionen 1976/77:883 av Lars Werner m. fl. om förstatligande av den privata sektorn av bensin- och oljehandeln. Herr Svensson i Malmö har kommenterat detta här i kammaren. Näringsutskottet har vid behandlingen av motionen inte funnit anledning att göra någon ändring i de tidigare årens ställningstagande i samma fråga. Detta ärende har behandlats många gånger med anledning av motioner från just vpk, men dessa propåer har alltid blivit avslagna. Jag yrkar avslag på motionen och bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet.

Jag vill emellertid helt kort beröra utskottets motivering för avslagsyrkandet. Sverige som är ett litet land svarar för en mycket liten del av världens totala konsumtion av olja. Jag vill minnas att det handlar om ungefär 1 %, och då förstår var och en vilken storleksordning detta har internationellt sett. Vi har inte heller några egna oljekällor, utan vi är beroende av omvärlden för att kunna klara vår försörjning. Att vi gör det är viktigt, eftersom oljan har kommit att betyda så mycket inte minst ur industrins synpunkt. För vår försörjning är vi i hög grad beroende av vad som sker ute i världen.

I vårt land har vi en fri konkurrens på oljemarknaden. De internationella storföretagen har visserligen en stor del av denna marknad, men

vi har två svenska företag som har ca 20 % av den totala marknadsandelen. Från vpk:s sida kritiserar man de internationella oljebolagen för att visa för låg vinst här i landet. Men det är inte särskilt mycket som tyder på detta. Enligt statens pris- och kartellnämnd föreligger faktiskt inga större vinster. Vi har bara att konstatera det faktum att även de svenska bolagen visar låg vinst. Internationellt sett har Sverige inte några särskilt höga bensinpriser. De som har rest som turister runt om i Europa har kunnat konstatera att Sverige ligger ganska bra till när det gäller bensinpriserna, även om dessa för den vanlige bilisten självfallet är höga.

Staten driver som bekant egna oljeföretag. Dessutom har vi både OK och Nynäs-Petroleum som självständiga svenska företag. Detta hindrar emellertid inte att konkurrensen skulle kunna bli bättre. Ett viktigt steg för att ge samhället möjligheter att aktivt delta i oljeförsörjningen togs 1975, då man etablerade Svenska Petroleum AB. Detta företag förutsätts komma att bedriva verksamhet inom olika från försörjningssynpunkt betydelsefulla led i oljehantering.

Vad sedan gäller de multinationella företagen har dessa varit föremål för en ingående analys och debatt. Det tycker jag är riktigt, eftersom man bör ha ögonen på dessa jätteföretag och se vad de har för sig. I det syftet har vi ju f. n. en arbetsgrupp, MNF-gruppen, som leds av industriminister Åsling. Även en del andra arbeten med samma inriktning och målsättning pågår.

Herr talman! Jag skall inte bli så långvarig. Hela frågan om vår oljeförsörjning kommer att tas upp i ett större sammanhang. Det är ju för kammarens ledamöter välbekant att riksdagen i samband med det energipolitiska beslut som vi skall ta 1978 jämväl kommer att syssla med de här frågorna. Där kommer *hela* energipolitiken att tas upp, och jag är övertygad om att även en debatt av det här slaget kommer att ingå i det paketet, i den samlade lösning vi hoppas få på energipolitiken. Därför får vi f. n. avvakta vad som kommer att ske. De kartläggningar som har gjorts i Sverige av oljeproblematiken är i stort sett riktiga, och vi får nog ganska snart här i kammaren anledning att återkomma till denna viktiga fråga.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är lustigt att höra på herr Hovhammar. Han är mycket defensiv och försöker nu uppskjuta hela diskussionen till 1978, när energipolitiken i stort skall diskuteras, fast han redan i dag vet att den borgerliga regeringen kommer att ta exakt samma ståndpunkt till den privata oljehanteringen som de borgerliga i utskottet gör i dag. Man kunde ju lika gärna ha diskuterat det hela nu.

Det är litet märkligt att höra hur herr Hovhammar försöker göra de stora multinationella bolagen ofarliga, genom att säga att vi har fått en så stor och intressant debatt om dem här i landet på senare tid. Ja, det är ju bra i och för sig. Men en debatt påverkar inga priser. En debatt

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
den privata bensin-
och oljehandeln*

hindrar inte skatteflykt. En debatt minskar inte ett multinationellt bolags maktposition, och det är ju beskärandet av deras maktposition, makten över prispolitiken, som vi vill åt.

Herr Hovhammar uppehåller sig sedan vid det han kallar motiveringen för utskottets ställningstagande. Jag vet inte om jag som är utifrån landet har en annan logik än de mer vältränade i denna kammars arbete har, men jag tycker att motiveringen som han anför i själva verket är en motivering för våra krav och inte – den slutsatsen vill ju herr Hovhammar dra – emot dem. Han uppehåller sig här vid hur viktig oljan är för den svenska ekonomin, för industrin, för trafiken osv. Och det vet vi alla – det är ett banalt och alldagligt faktum hur viktig denna olja är. Men om den är så viktig – varför lämnar man den i händerna på ett antal multinationella bolag som får ett oerhört inflytande och har stora möjligheter att indirekt, genom sina informationer och genom sin maktställning internationellt, styra den svenska oljepolitikens villkor?

Näringsutskottet har ej funnit anledning att ändra sitt ställningstagande från tidigare år, säger herr Hovhammar. Det tycker jag är märkligt, därför att under årens lopp har ju en oroväckande ändring skett i oljesituationen i världen. Vi har haft en oljekris, då vi blev tvungna att konstatera att den svenska regeringen var helt i händerna på de internationella oljebolagen. Snart kommer, om inte alla tecken slår fel, en ny sådan oljekris som ger stora möjligheter för de internationella oljekoncernerna att återigen manipulera. Skall vi utsätta oss för detta en gång till? När skall attityden ändras? När skall vi göra något effektivt för att försöka hävda den svenska oljepolitikens självständighet och oberoende gentemot denna internationella makt som de västliga oljebolagen representerar? Vore det inte bra, inför den nya oljekris som i allmänhet av auktoriteter på området befaras komma inom ett antal år, om vi hade ett självständigt, nationaliserat och förstatligt företag som dominerade svensk oljehantering, som kunde självständigt förhandla med de oljeproducerande länderna, ta direkta kontakter, gå vid sidan av de kanaler och de maktpositioner som de internationella, privata oljebolagen representerar? Vore det inte bra? Och vore inte det en logisk slutsats av de oroväckande förändringar på oljeområdet som vi har kunnat iakttä sedan början av 1970-talet?

Jag tycker faktiskt att den motivering som herr Hovhammar anför för sin ståndpunkt passar bättre som en motivering för att vi äntligen skall ta itu med detta problem och nationalisera den svenska oljehandlingen.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Herr Svensson i Malmö glömmer bort att Sverige är ett litet land. Jag sade i mitt anförande att det handlar om ungefär 1 % av den olja vi totalt förbrukar. Därför måste vi bli beroende av de internationella oljeföretagen.

Jag vill för det första fråga herr Svensson: Skulle inte även ett statligt företag bli beroende av den internationella oljehandeln, eller varifrån

vill ni köpa olja och bensin? För det andra: Skulle ett förstatligande av denna handel – den tes som ni har drivit i flera år – för konsumenterna innebära lägre priser, bättre service och större fördelar? Dessa två frågor tycker jag man har rätt att ställa i den här debatten, för de är viktiga.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Herr Hovhammar gör för varje nytt inlägg sin sak värre. Nu kommer han med ytterligare resonemang, som enligt min mening logiskt borde leda till att han tog samma ståndpunkt som vi. Han betonar återigen hur litet Sverige är, hur i händerna på de internationella oljebolagen vi är. Men logiken kräver då att man skall göra vad man kan trots att man är liten, för att inte bli ännu mindre, ännu svagare och ännu mer utlämnad.

En nationaliserad svensk oljehantering med den svenska statsmaktens stöd har dock andra möjligheter att uppträda med politisk auktoritet, som direkt förhandlare med de oljeproducerande länderna och som en enhet som kan, åtminstone i viss utsträckning, gå vid sidan och göra sig oberoende av de internationella oljekoncernernas godtycke och manipulationer. Det är väl obestridligt att ett sådant statligt bolag skulle kunna, med det politiska stöd det kan få, vara starkare än de olika inköparna av olja i dag kan vara gentemot de internationella oljejättarna.

Sedan ställer herr Hovhammar en fråga som förvånar mig en smula, och jag skall gå in på den. Han frågar: Skulle det bli bättre för konsumenterna om man hade en förstatligad oljehantering här i Sverige, jämfört med nu? Har herr Hovhammar någonsin frågat sig om inte bevisbördan egentligen ligger på honom, att visa om den nuvarande ordningen, som innebär en total underkastelse under de internationella oljebolagen, är fördelaktig för konsumenterna? Jag tycker att han skall bevisa det – i det avseendet ligger bevisbördan på honom. Visserligen kan man inte med absolut bestämdhet säga att det skulle bli enormt mycket bättre prispolitik med en förstatligad oljehantering, men man kan säga så mycket som att den skulle ge bättre möjligheter till direkt kontakt med producentländerna, och därmed också ge åtminstone en potentiell möjlighet till fördelaktigare överenskommelser – kanske också på prisområdet.

Det som förvånar mig är att herr Hovhammar utgår från att man kan lita på att de internationella oljekoncernernas makt leder till den för konsumenterna fördelaktigaste pris- och servicepolitiken. Det motsägs mycket grovt och kvalificerat av hur dessa internationella oljejättar uppträdde, hur de manipulerade med marknader, priser och informationer under den senaste oljekrisen. Det borde man ta varning av, så att man inte försätter sig i samma bedrägliga position en gång till.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jörn Svensson kan väl inte motsäga det faktum att vilken företagsform vi än väljer för att förse vårt land med oljeprodukter, så

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
den privata bensin-
och oljehandeln*

är vi beroende av de stora internationella företagen. Jag tror att de företag som i dag finns i Sverige, exempelvis både OK och Nynäs, gör sitt till för att få så fördelaktiga priser som möjligt – det är ju konkurrens i Sverige i dag på bensinmarknaden. Åker inte herr Svensson omkring till mackarna och tittar på de erbjudanden som finns? Det är ganska stora prisdifferenser, så nog är det konkurrens – och det är den vi tycker bör finnas.

Vilka priser som kommer att gälla i framtiden och vilka möjligheter det finns för ett stort, statligt företag att pressa priserna vet vi ingenting om, och det nämnde också herr Svensson – han var så pass ärlig att han inte försökte deklarerat hur stor prisförbättring det skulle kunna bli och inte heller vilken fördel det skulle vara för konsumenterna om vi fick ett statligt bolag för bensin och olja. De statliga företag i det här landet som bedrivit verksamhet på skilda områden har inte visat att deras konkurrensförmåga och möjligheter att få fram lägre priser till konsumenterna är speciellt gynnsamma – jag tycker att vi skall ta en viss lärdom av det.

Sedan, herr talman, tror jag inte att jag för min del finner anledning att fortsätta debatten särskilt mycket längre. Herr Svensson och jag företräder ju olika ekonomiska och politiska system. Herr Svensson företräder ett socialistiskt system med planhushållning som första riktning – det har han rätt att göra, och det skall han göra i den här kammaren. Jag förespråkar däremot marknadshushållning och fri företagsamhet. Vi är alltså på två skilda linjer när det gäller de här frågorna totalt sett. I detaljfrågorna har vi från båda håll redovisat hur vi ser på den nu aktuella frågan. Jag har därför inte särskilt mycket mer att tillägga i den här debatten.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill litet ironiskt påminna herr Hovhammar om att han nu uteslutande talar för en borgerlig marknadssyn. Han är emellertid – väl att märka – formellt talesman här för hela majoriteten i utskottet, även den socialdemokratiska delen, men det är inte säkert att den accepterar den moderata synen.

Det som förvånar mig när det gäller herr Hovhammar är att han säger att han är anhängare av fri konkurrens och en fri marknad. Ja, men då kräver ju logiken att han är motståndare eller åtminstone skarpt kritisk mot de internationella oljekoncernerna – för har de sysslat med någonting under sin tillvaro så är det att förstöra den fria konkurrensen, att upprätta monopol och kontrollerade marknader som de kan manipulera prismässigt och på annat sätt efter sitt godtycke. Har man den ideologiska utgångspunkt som herr Hovhammar redovisar här borde man ta en helt annan ställning – då borde man vara väldigt rädd för dessa monopolföretag och vad de kan göra med Sveriges oljeförsörjning.

Men jag får väl också, liksom herr Hovhammar, konstatera att det finns en klyfta mellan mig och honom. Vi har principiellt olika utgångs-

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
den privata
bensin- och
oljehandeln*

punkter. Han anser att Sveriges beroende av Gulf, BP och de andra stora oljebolagen är någonting som skall föreligga i all evighet och som man inte har anledning att göra någonting åt oavsett vilka bittra erfarenheter som oljekris på oljekris kan ge oss i det avseendet. Vi inom vpk vägrar att erkänna en sådan passiv syn. Vi tycker att oljebolagens stora makt ger all anledning att nu fundera över om man inte skall vidta de åtgärder man kan för att bryta eller reducera den.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag vill bara erinra om att jag i mitt anförande avslutningsvis sade att vi kommer att ta upp *hela* problemet om vårt lands oljeförsörjning 1978, då vi skall ha den stora energipolitiska debatten och – får vi väl hoppas – också fatta ett beslut som gör att de här frågorna faller framåt. Innan dess kan vi inte göra särskilt mycket.

Självfallet skall vi följa frågorna ingående, och det sker ju. Vi har pekat på det som görs f. n. i Sverige på den punkten – det står f. ö. skrivet i utskottsbetänkandet, och Jörn Svensson kan läsa det där. Men, herr talman, debatten kommer att utvecklas ytterligare nästa år – då får vi anledning att komma tillbaka.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 883 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 883.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 273
Nej – 13
Avstår – 3

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
viss byggnadsmate-
rialindustri*

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:5 med anledning av motion om förstatligande av viss byggnadsmaterialindustri.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:879 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sig för ett förstatligande av de monopoliserade delarna av byggnadsmaterialindustrin och hos regeringen hemställa om förslag i sådant syfte.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:879.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Ägandeförhållanden, den tekniska strukturen och prispolitiken inom byggnadsmaterialindustrin har stått i centrum i den byggnads- och bostadspolitiska debatt som under hela efterkrigstiden förts i vårt land. I flera branschutredningar har man påvisat missförhållanden, inte minst beträffande monopöltendenser, konkurrensbegränsningar och prispolitik. Även från regeringshåll har det sagts, och det gäller både den föregående och den nuvarande regeringen, att förhållandena skall hållas under observans. Det är en riktig men helt otillräcklig åtgärd, om man avser att förändra förhållandena till bostadskonsumenternas fördel. Behovet av ett samhälleligt ingripande växer i takt med den våldsamma stegringen av byggnads- och hyreskostnaderna.

Byggmaterialbranschen har ofta varit i blåsväder. Anklagelserna om monopolisering, kartellbildningar, konkurrensbegränsningar och oskäligen prishöjning duggar tätt. Samtidigt växer kraven på samhällskontroll och prisstopp.

Flera statliga utredningar har synat byggmaterialbranschen den senaste tiden. Samtliga konstaterar att koncentrationen har ökat betydligt.

Storföretagen, dvs. företag med mer än 500 anställda, har lagt under sig en allt större del av marknaden. 1967 var hälften av de ca 60 olika byggmaterialgrupperna dominerade av ett eller några få företag. 1974 förelåg en- eller fåtalsdominans i två av tre varugrupper.

I de flesta varugrupper spelar importen en obetydlig roll. Av en total byggmaterialmarknad på 16 miljarder kronor svarar importen för endast 3,5 miljarder.

Konkurrensen begränsas också av ett stort antal överenskommelser mellan företagen.

Hos statens pris- och kartellnämnd, SPK, finns ca 160 konkurrensbegränsande avtal inom byggnads- och byggmaterialbranschen registrerade.

Priserna på byggmaterial har stigit kraftigare än de flesta andra priser.

Fr. o. m. 1973 och fram till juli i år har priserna på byggmaterial stigit med i medeltal 85 %. Under samma period steg producentpriserna i allmänhet med 72 % och konsumentpriserna med 56 %, detta trots att

det rådde prisstopp på de flesta byggmaterialprodukter 1974–1975.

SPK är missnöjd med den bristande konkurrensen i byggbranschen, och i en rapport som lades fram i februari i år hävdar SPK att prisbildningen på hela byggområdet skiljer sig från prisbildningen inom många andra delar av näringslivet.

Byggherrarna har i allmänhet inget större intresse av att pressa priserna. Kostnaderna kan vältras över på bostadskonsumenter, som sällan kan välja och vraka mellan olika bostäder.

Byggtreprenörerna är garderade mot kostnadshöjningar under byggtiden genom indexklausuler i kontrakten.

Och återförsäljarna av byggmaterial höjer sina priser med samma procenttal som leverantörerna, oavsett om de har haft lika stora kostnadsökningar eller ej.

Näringsfrihetsombudsmannen, NO, har också börjat visa allt större intresse för byggmaterialbranschen, men NO har med nuvarande lagstiftning ganska små möjligheter att ingripa mot konkurrensbegränsningar. De senaste årens intensifierade granskning har heller inte i något fall lett till åtal. Detta trots att det uppenbart råder prisledarskap eller informellt prissamarbete i nästan hela byggmaterialbranschen. Inte bara priserna utan också rabatterna är påfallande ofta enhetliga.

Koncentrationen inom byggmaterialindustrin är helt klarlagd. Frågan är om den givit de effektivitetsvinster som företagen hävdar och om dessa i så fall kommit konsumenterna till godo.

Byggekonsentrationsutredningen konstaterade i augusti i år att "koncentrationen gett vissa vinster i form av personalinskränkningar" men att den "inte lett till ett tillvaratagande av stordriftsfördelar inom forsknings- och utvecklingsarbetet".

Herr talman! Redan i arbetarrörelsens efterkrigsprogram fastslogs: "I de fall, då hela produktionen domineras av ett företag eller en sammanslutning av företag, eller då en konkurrerande produktion kan anses oekonomisk bör däremot de existerande företagen överföras i samhällets ägo." Det är fortfarande ett viktigt samhällsintresse att bryta ut denna sektor ur storfinansens grepp. Detta måste ske med radikala medel, såsom vi anvisat i vpk-motionen 879, som nu behandlas.

Samhälleliga och kooperativa insatser i fråga om viss materialtillverkning rubbar inte rådande monopolsituation, beträffande både tillverkning och försäljning. Statliga nyetableringar i konkurrens syfte torde nu knappast vara något realistiskt alternativ mot bakgrunden av den kraftigt minskade byggnadsverksamheten, och den bästa lösningen är därför, som vi föreslår, ett riksdagens ställningstagande för ett förstatligande av de monopoliserade delarna av byggnadsmaterialindustrin.

Låt mig så försöka att göra en liten beskrivning av det monopolspel som bedrivs genom att som exempel ta Euroc-koncernen, vars senaste utspel bestod i att meddela att man skall lägga ned cementfabriken i Stora Vika 1979 – ställa 160 människor utan jobb och förmodligen ta död på hela samhället.

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
viss byggnadsmate-
rialindustri*

Euroc ägs i huvudsak av två förvaltningsföretag (Protorp och Opus). År 1975 överlät Euroc och Skånska Cement en stor del av sina aktier till dessa företag, men kontrollen stannar givetvis hos moderbolagen. Det var en taktisk fint för att tillintetgöra det inflytande som staten och BPA försökte skaffa sig. Moderbolagen kunde också häva in 60 milj. kr. vardera genom att sälja sina förvaltningsföretag till enskilda aktieköpare utan att själva tappa kontrollen över företagen.

Eurocs monopolspel har mynnat ut i ett antal nedläggningar som fått katastrofala följder för de anställda och samhällena. Företaget har ofta varit den enda industrin på orten. I stället har man koncentrerat tillverkningsen till ett fåtal orter eller flyttat utomlands där arbetskraften är billigare och skatterna lägre.

Fackets inflytande och chans att få reda på vad som händer har minskat genom dessa ägandeförhållanden. Anmärkningsvärt är ju också, som vi tidigare från kommunistiskt håll i olika sammanhang påpekat, att den socialdemokratiska regeringen inte ingrep utan snarare medverkade till denna monopolisering.

Hela byggämnesindustrin kännetecknas av en väldig kapitalkoncentration, där Euroc har blivit dominerande. Kapitalet är integrerat både horisontalt och vertikalt, dvs. Euroc söker få monopol på materialtillverkningsen, samtidigt som man vill äga råvaror och behärska förädlingen fram till färdig produkt, alltså färdig byggnad. Det medför skadeverkningar för samhället i form av höjda byggkostnader och därmed höjda hyror. Ett statligt övertagande av byggmaterialproduktionen vore en åtgärd i folkets intresse och skulle bidra till lägre hyror och mindre profiter till storfinansen. Jag yrkar bifall till vpk-motionen 879.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! I motionen 1976/77:879 av herr Werner m. fl. hemställs att riksdagen skall uttala sig för ett förstatligande av, som motionärerna uttrycker det, de monopolistiska delarna av byggnadssektorn och hos regeringen hemställa om förslag i sådant syfte.

Herr Claeson, som nyss talade, har mycket ingående, och jag vill också när det gäller branschfrågorna säga sakkunnigt, motiverat denna motion. Även om jag i sak inte kan dela herr Claesons uppfattning, har jag den åsikten att han är väl insatt i problematiken. Jag vill gärna ha sagt detta.

I näringsutskottet har vi diskuterat denna fråga synnerligen ingående, men vi har kommit fram till att åtgärder med den inriktning som motionärerna föreslår inte skulle medföra lägre priser och i övrigt bättre förhållanden inom byggnadssektorn. Därför har utskottet yrkat avslag på denna vpk-motion. Jag vill här yrka bifall till utskottets hemställan, som jag med några ord gärna vill ytterligare kommentera.

För samråd mellan berörda samhällsorgan, arbetsmarknadens parter och näringslivets organisationer i frågor som mer väsentligt berör byggnadsverksamhetens förhållanden och utveckling finns sedan 1973 – det vet alla som har deltagit i denna debatt tidigare – ett till industride-

partementet knutet centralt branschråd för byggnadsverksamheten, byggbranschrådet. Detta råd har följt utredningsarbetet inom branschen synnerligen ingående – det tror jag vi kan vara överens om – liksom rådet f. ö. följer byggsektorns långsiktiga utveckling.

Under 1978 kommer också, det är en viktig sak, ett näringspolitiskt program för byggsektorn att presenteras av regeringen.

Vidare har två experter, vilkas studie senare kom att ingå i konkurrensutredningens material, granskat Cementa AB:s förvärv år 1973 av AB Gullhögens Bruk. Dessa experter konstaterade bl. a. att vissa samordningsvinster har uppstått. Ofta är väl motivet för att man slår ihop företag att man skall kunna driva en rationellare hantering och även öka utfallet.

Strukturrationaliseringar har man alltså kunnat uppnå, och cementindustrin i Sverige har kunnat planeras utan det inslag av osäkerhet som existensen av konkurrens utgör.

Vidare är det väl riktigt, som herr Claeson påpekar här, att man tyvärr har fått lov att lägga ned en del enheter. Nu är detta i och för sig inget unikt inom näringslivet i dag. Den som följer debatten och läser vad som framförs i media kan ju konstatera att det är synnerligen många företag som får läggas ned. Det berör inte minst de anställda, med personliga tragedier och allsköns elände som följd. Men detta är inget som enbart drabbar cementindustrin, utan det är tyvärr under den lågkonjunktur som vi har f. n. många företag som har samma problem.

För att återgå till cementindustrins problematik kan man väl säga att trots de kostnadsfördelar som kunnat uppnås och trots de prishöjningar som också har ägt rum efter sammanslagningen har lönsamheten i företaget inte varit särskilt lysande. Jag fick häromdagen en delårsrapport från Euroc, men jag vet förstås inte om också herr Claeson har fått den. Den gällde de första åtta månaderna i år, och av den framgick det tydligt att resultatet varit synnerligen dåligt. Detta förklaras bl. a. bero på att vissa produktionskostnader har stigit kraftigt. Detta är dock ingenting unikt för cementindustrin, utan det gäller näringslivet totalt sett. Man har också haft minskad efterfrågan, vilket gjort att även volymen har minskat. Slutligen är det så – vilket herr Claeson säkerligen också känner väl till – att cementpriserna regleras av statsmakterna på sådant sätt att Cementa inte har kunnat höja sina priser mer än vad som ansetts motiverat med hänsyn till kostnadsökningarna – att de är betydande tror jag alla kan vara överens om.

Men, herr talman, jag vill gärna personligen avge den förklaringen, att jag såsom företrädare för näringslivet, speciellt för de mindre och de medelstora företagen, gärna ser att det finns konkurrens. Enligt marknadshushållningens principer skall vi ha en konkurrens på lika villkor. Jag hade därför gärna sett att det hade funnits fler företag även i den här branschen.

Jag vill till sist säga att just nu diskuteras en ökad import av cement från Polen. De som skall importera den cementen i, som man har sagt,

ganska försvarliga kvantiteter är ett företag inom Ytongkoncernen – som alltså inte har någonting med Euroc att göra. Detta kan måhända på sikt innebära att en viss konkurrens uppstår.

Med detta, herr talman, vill jag än en gång yrka bifall till utskottets hemställan.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill göra några kommentarer med anledning av det som Erik Hovhammar sade.

Han hänvisade till utskottets betänkande, där utskottet anför: "Utskottet kan inte finna att åtgärder med den inriktning som motionärerna föreslår självklart skulle medföra lägre priser och i övrigt bättre förhållanden inom byggnadssektorn." Det är naturligtvis inte så rasande enkelt att direkt stå upp och säga att det skulle innebära si eller så mycket i kronor eller exakt ange vilken betydelse det skulle få, men jag tycker att man bör vara medveten om att till de bättre förhållanden som utskottet talar om också hör att ta bort vinsterna och i stället låta dem komma bostadskonsumenterna till godo, dvs. att låta dessa konsumenter få betala lägre priser och lägre hyror.

Jag är medveten om att vinsternas storlek fluktuerar för de företag som är verksamma inom byggnadsmaterielbranschen, och jag är också väl medveten om de stora avskrivningsmöjligheter som finns för att dölja de verkliga vinster som man får. Men alldeles bortsett från det är detta ett lönsamt näringsfång. Och bara det förhållandet att man här skall göra stora vinster på tillverkning av byggnadsmaterial som sedan bostadskonsumenterna i sina hyror får betala vore i och för sig tillräckligt för att motivera en åtgärd som skulle kunna innebära att man kan slopa dessa profiler och att vinsten i stället skulle kunna komma bostadskonsumenterna till godo.

Jag tackar för herr Hovhammars ord om att jag är väl insatt i den här problematiken och har följt dessa frågor. Det har jag verkligen gjort. Herr Hovhammar har också såvitt jag uppfattar det i stort sett instämt i min beskrivning av förhållandena och kostnadsökningarna. Mot den bakgrunden kan man fråga sig om inte herr Hovhammar borde ha varit konsekvent och också instämt i vårt förslag.

Nu förstår jag att detta ärende varit föremål för utskottets behandling och diskussion. Herr Hovhammar har naturligtvis sin inställning klar med utgångspunkt i både sina principiella ståndpunkter och utskottets ställningstagande, och jag har inga förhoppningar om att han på den punkten skall ändra sig. Jag har emellertid velat göra dessa kommentarer. För min del väger det kanske ändå tyngst att priserna på byggmaterial direkt inverkar på hyror för alla landets hyresgäster. Med höjda priser på byggmaterial följer nämligen höjda hyror. Och när byggmaterialkostnaderna stiger, höjs också kostnaderna för byggande av skolor, sjukhus, gator och vägar, vilket även slår igenom på våra skattsedlar.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Claeson säger, att de ökade kostnaderna slår igenom på både hyror och annat. Men då skall vi också komma ihåg att bakom de ökade kostnaderna och priserna ligger mycket av löner och sociala kostnader som har beslutats i avtal och som vi även i det här huset har enats om. Detta betyder mycket när det gäller prisbildningen, även i byggnadsindustrin, trots att den inte hör till de mera arbetsintensiva branscherna.

Så vill jag gärna än en gång säga att jag är för fri konkurrens mellan olika företag. Vinstbegreppet måste vi acceptera. De företag som inte går med vinst kan nämligen inte bestå, och de kan inte heller ge de anställda trygga jobb. Därför är det viktigt att vi ekonomiskt får ett sådant klimat i landet att företagen går bra. Då har också de anställda det bra. Detta bygger på det ekonomiska system som jag och många andra förordar och som innefattas i begreppen fri konkurrens och marknadshushållning. Här har herr Claeson och jag skilda värderingar – det är bara att konstatera att det är på det sättet.

Vi menar från utskottets sida att det i *första* hand är genom *frivilliga* överenskommelser mellan samhälle och aktuella företag som det allmänna bör söka få ökat inflytande över de företag som arbetar på marknaden med hög koncentration. Detta är vad utskottet har uttalat i princip, och den målsättningen ställer jag mig bakom.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Får jag bara till det allra senaste som herr Hovhammar yttrade beträffande frivilliga överenskommelser mellan företagen och samhället framhålla, att jag verkligen hoppas att Euroc då det gäller den beslutade nedläggningen av cementfabriken i Stora Vika kommer att ta hänsyn till vad samhället, dvs. företrädarna för Nynäshamns kommun, har att säga då det gäller att hålla de 160 anställda och deras familjer skadeslösa när Euroc företar denna flyttning och koncentration av sin tillverkning för att därmed kunna upprätthålla och öka sin vinst.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 879 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 879.

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Förstatligande av
viss byggnadsmate-
rialindustri*

Onsdagen den
9 november 1977

Överförande av
Pressbyrån i
samhällelig ägo

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	269
Nej	-	11
Avstår	-	2

§ 20 Överförande av Pressbyrån i samhällelig ägo

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:6 med anledning av motion om överförande av Pressbyrån i samhällelig ägo.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:966 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag angående överförande av AB Pressbyrån i samhällelig ägo, varvid frågan om kommunalisering eller förstatligande såsom den lämpligaste formen skulle snabbutredas.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:966.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Näringsutskottet har avstyrkt vår motion om överförande av Pressbyråkoncernen i samhällelig ägo i stort sett utan motivering. Jag skall bara ge ett motiv för bifall. På väg hit nu på morgonen gick jag igenom det utbud av böcker som fanns vid sju Pressbyråkiosker. Det var: Krypande fasa. Kärleken och döden. Anonym död. Ellys bröllop. Prinsessa mot sin vilja. Kungen och Silvia. Silvias första år. Silvia och Carl-Gustaf. Förutom ett antal usla westerns var det i stort sett vux-enutbudet av litteratur. För ungdomar erbjöds Hondagänget, En ros åt Lotta och annat skräp och för barnen slutligen fanns det Kalle Anka och Blondie i ett otal versioner. Litteraturfrämjandets En bok åt alla återfanns utställd i en Pressbyråkiosk.

Skälen till en kommunalisering eller ett förstatligande av Pressbyråkoncernen är alltså i första hand kulturpolitiska – men kulturutskottet har över huvud taget inte yttrat sig över vår motion, vilket jag finner mycket märkligt. Frågan har tagits upp tidigare. Bl. a. hade litteraturutredningen ett långt resonemang om bokdistributionen och en av dess ledamöter, Stellan Arvidson, reserverade sig i utredningen för ett större samhällsansvar i denna del, eftersom han ansåg att det vore en kulturpolitisk insats av största vikt för att göra bra litteratur tillgänglig för en större allmänhet.

Det är alltså detta som är bakgrunden till vpk:s förslag. Vi anser inte att det är förenligt med en god kulturpolitik att låta den omfattande distributionsapparat som Pressbyrån utgör helt behärras av kommer-

sialismens lagar. Man kan inte ens hävda att lågt ställda krav på valfrihet uppfylls, eftersom utbudet så helt domineras av underhållsväld och nonsenslitteratur, av kvinnodiskriminerande och förljugna böcker och tidskrifter.

Ett samhälleligt övertagande innebär inte en minskning av utbudet utan en vidgning. I dag råder ett slags censur på bra böcker, eftersom det i första hand är de som ligger undanstoppade under disken medan den lättsålda skräplitteraturen exponeras. Vi anser att samhället borde inse sitt ansvar härvidlag och se till att motsatsen blir fallet – att det är den bra litteraturen som skall saluföras i första hand. Det kräver mer. Det kanske inte ger lika höga profiler på kort sikt, men det vore som sagt en kulturpolitisk insats av största vikt.

Herr talman! Det finns även en rad andra skäl som talar för ett förstatligande eller en kommunalisering av hela Pressbyråkoncernen, men jag tänker inte gå in på dem närmare. De skäl jag redan anfört anser jag mer än tillräckliga. Med detta vill jag yrka bifall till vår motion 966.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Eva Hjelmström har under morgonen gjort en mycket noggrann studie av bokutbudet i Pressbyråkioskerna. Jag kan också förutsätta att Eva Hjelmström då har sett att bokutbudet är en mycket liten del av utbudet i Pressbyråkioskerna. Det framgår också av utskottets betänkande. Eva Hjelmström angav som motiv för förstatligande att det är ett kulturpolitiskt mål som vpk vill nå genom att förstatliga Pressbyråkioskerna. Man kan då konstatera att koncernomsättningen för hela Pressbyrå med alla dess dotterbolag var 2,3 miljarder under 1976. Av det utgjorde bokförsäljningen 10,6 miljoner. Litteraturutredningens huvudbetänkande innehöll uppgifter om hur stort konsumentvärdet för allmänlitteratur var. 1970 var det 418 miljoner. Räkna man upp detta belopp till dagens penningvärde med hänsyn till den inflation och kostnadsutveckling som skett under de senaste sju åren kommer man fram till att det här i Sverige i dag säljs allmänlitteratur för ungefär 600 miljoner. Pressbyråns insats här är alltså försvinnande liten.

Pressbyråns omsättning baserar sig inte i någon större utsträckning på försäljning av böcker utan framför allt på distribution av tidningar och tidskrifter, inte minst porrförsäljning och liknande. Jag har svårt att tänka mig att statsmakterna skulle ha något större intresse av att ta över hela denna verksamhet, eftersom den sköts bra.

Eva Hjelmström talade om profitintresset – det måste ju alltid finnas med, för det ger liksom en skum bild av hela verksamheten. De här företagen har inga vinstintressen i den bemärkelsen att man kan kalla det för profit. Den redovisning som görs i utskottsbetänkandet visar att verksamheten i stort sett gått ihop och lämnat litet grand över.

Den här frågan har tidigare behandlats här i riksdagen. Konstitutionsutskottet har yttrat sig över den, och vi i näringsutskottet anser inte att det finns anledning att tillstyrka motionen. Massmediakoncentrations-

Onsdagen den
9 november 1977

*Överförande av
Pressbyrå i
samhällelig ägo*

utredningen kommer i sitt arbete i samband med frågan om företagsstrukturen att ta upp även denna fråga. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Sven Andersson hävdar att bokutbudet är en mycket liten del av Pressbyråkoncernens verksamhet. Men det vore väl ett skäl för att överföra pressbyrå i samhällelig ägo! Jag kan inte riktigt förstå den inställning Sven Andersson redovisade. Han tycker uppenbarligen att det är bra att Pressbyrå har ett begränsat bokutbud – och dessutom ett så uselt bokutbud. Det gäller f. ö. även tidningsutbudet. Jag kunde t. ex. inte se Ord & Bild i någon av de kiosker jag besökte i morse. Och var finns t. ex. kvinnobulletinen?

Sven Andersson anser att Pressbyråkoncernen sköts bra. Jag tycker nu inte att det är ett bra sätt att sköta en så omfattande distributionsapparat som koncernen ändå utgör att i första hand saluföra böcker av det slag jag tidigare nämnde och inte på något aktivt sätt försöka föra ut bra litteratur.

Sven Andersson påstod att Pressbyråkoncernen inte drivs med vinst. Det får stå för honom. Jag tror att ett besök i tunnelbanan vore bra för Sven Andersson. Varken utbudet eller de priser man satt på detta utbud talar för att Pressbyrå inte skulle drivas med vinsten som första målsättning och enligt kommersialismens lagar.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det kan möjligen inte föresväva Eva Hjelmström att Pressbyrå tillhandahåller de tidskrifter och böcker som efterfrågas? Det är väl annars helt naturligt. Det kanske också kan bero på att när människor skall köpa litteratur söker de upp en bokhandel i samhället.

Jag vill inte diskutera smak osv., men det är alldeles klart att ni i er motion inte har kunnat dokumentera era skäl för ett överförande av Pressbyrå i statlig ägo.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! När vi hade den stora kulturpolitiska debatten häromåret ansåg faktiskt folkpartiet att det krävdes att man aktivt försökte få ut bra litteratur. Det är uppenbarligen ingenting som Sven Andersson i Örebro står för när han hävdar att vad Pressbyråkoncernen skall göra är bara att föra ut vad folk efterfrågar. Men folk får ju ingen chans att efterfråga den goda litteraturen – det var poängen i mitt anförande – eftersom den över huvud taget inte exponeras. Om Pressbyråkoncernen insåg sitt ansvar skulle den i första hand ställa ut Litteraturfrämjandets böcker, av vilka många är väldigt bra. Den skulle ställa ut de bra tidskrifterna. Nu gör den inte detta utan den för ut våldslitteratur och kvinnodiskriminerande litteratur av usel karaktär. Det är den man får se när man kommer ner i tunnelbanan.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! I motionen 1976/77:965 skriver ni:

”Man kan diskutera om det mest ändamålsenliga är att Pressbyrån kommunaliseras eller förstatligas. För det senare alternativet talar dess monopol på kioskverksamhet på järnvägens mark.”

Huvudmotivet i motionen är alltså att kioskerna ligger på järnvägens mark.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Då har Sven Andersson i Örebro läst vår motion synnerligen dåligt. Sven Andersson har uppenbarligen över huvud taget inte följt med i den kulturpolitiska debatt som vi har haft här i riksdagen. Vad vi åsyftar med kommunalisering eller förstatligande är helt enkelt att verksamheten skall överföras i samhällets ägo, men sedan kan man diskutera om det skall bli ett förstatligande eller en kommunalisering. Den frågan vill vi ha snabbtredd. Men det förhållandet att kioskerna ligger på järnvägens mark utgör inte ett skäl för att Pressbyråkoncernen bör föras över i samhällets ägo. Om Sven Andersson tror det har han följt debatten dåligt.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 966 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 966.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

§ 21 Föredrags

Näringsutskottets betänkande

1977/78:7 med anledning av motion om översyn av charterflygbolagens verksamhet

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
9 november 1977

Billigare menstruationsskydd

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:8 med anledning av motion om produktion av billigare menstruationsskydd.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:558 av Inga Lantz m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om prissänkning och prisstopp på menstruationsskydd.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:558.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Följande annonstext kunde man läsa i ICA-nyheter i januari i år apropå Mölnlyckes kampanj för någonting som heter Saba Mini:

”Vad händer nu när Mölnlycke kommer med en binda som är mycket mindre än andra bindor? Saba Mini är den största bindnyheten sedan pappersbindorna kom. Det är den första bindan som är gjord speciellt för de dagar man har lite mens, t. ex. dagarna i slutet av mensperioden. Det är den första bindan som passar bra att använda som trosskydd vid flytningar. Den är inte stor och klumpig som de vanliga bindorna. Och det är också en binda som kan användas som ett bra komplement till tamponger, då man har riklig mens och inte litar på sin tampong. Trots att Saba Mini är liten suger den upp bra. Den fungerar efter samma princip som våra andra bindor. Den är också mjuk och skön. Och självklart mycket lättare att ta med sig i handväskan. Slutsats: Saba Mini är en binda som saknar motsvarighet. Därför kommer den att öka den totala marknaden.

Vi kommer att nå 80 % av alla kvinnor i Sverige. Frågan är om någon annan bindnyhet fått så starkt stöd som Saba Mini. För det första så berättar vi om Saba Mini i de stora morgontidningarna. På helsidor i Dagens Nyheter, Göteborgsposten och Sydsvenska Dagbladet. För det andra har vi helsidesannonser i de stora kvällstidningarna. I Expressen, Aftonbladet, GT och Kvällsposten. Två gånger i varje tidning! För det tredje har vi uppslagsannonser i veckopressen i färg. I Allas Veckotidning, Hemmets Veckotidning, Min Värld, Mitt Livs Novell, Året Runt, Hemmets Journal, Hennes, Femina och Ica-kuriren. Efter uppslagen kommer helsidesannonser i alla tidningar under hela våren.

Vi sprider ut över 5 miljoner rabattkuponger värda 3 kronor. -- --”

Så fortsätter rabblandet för någonting som heter Saba Mini. Det här, herr talman, är rena rama nyset.

Efter att ha läst liknande annonstexter för mensskydd förstår man att mensskydden blir dyra. Det är kvinnorna som i praktiken får betala både för reklamannonserna – en helsida i Dagens Nyheter lär kosta nästan 50 000 kr. – och produktutvecklingen.

Det förhållandet att 2 miljoner kvinnor i Sverige menstruerar är föremål

Onsdagen den
9 november 1977

*Billigare mens-
struationsskydd*

för en hänsynslös profitjakt mellan företag som producerar mensskydd. Denna vinst får som sagt kvinnorna betala för.

Det finns över 40 olika produktvarianter av mensskydd. Mölnlycke AB har 67 % av marknaden när det gäller bindor och 93 % av alla tamponger, nästan en total täckning av marknaden. Mensskydd är dyra. Reklamen och den s. k. produktutvecklingen svarar för en stor del av prishöjningarna på mensskydd.

Prishöjningarna har varit betydande. Mellan 1973 och 1974 höjde t. ex. Mölnlycke sina priser med 43 %. Även mellan 1976 och 1977 har prisökningar ägt rum.

Det finns ett undantag när det gäller prisnivån på mensskydd. Apoteksbolagets mensskydd kan köpas mycket billigare. Det går med andra ord att producera relativt kostnadslåga mensskydd. Tyvärr upptar Apoteksbolagets andel av försäljningsvolymen bara 5 % av marknaden, alltså väldigt litet jämfört med Mölnlycke AB, som kan hålla höga priser.

Vpk föreslår i motionen 558 att priset på mensskydd sänks och att prisstopp införs. Utskottet verkar hålla med motionärerna om att priset är för högt. Men utskottet nöjer sig med att konstatera att det fanns ett prisstopp under 1975. Trots detta prisstopp så höjdes priserna med 2 % det året, eftersom detaljhandeln efter 1975 års lönerörelse fick rätt att höja sina s. k. marginaler. Den femöring som Mölnlycke sänkte sina priser med åts upp på annat håll. Och prissänkningen omfattade bara ett begränsat sortiment dessutom. Och kvinnorna får betala också i fortsättningen.

Sedan pekar utskottet på att det har funnits s. k. anmälningsplikt fram till i år. I dagarna har prisstoppet för andra gången gått ut, och den nuvarande prishöjningregeringen kommer säkert att sanktionera fortsatta höjningar av priset på mensskydd.

Utskottet hänvisar också till att det nu finns en arbetsgrupp med uppgift att ta fram "riktlinjer för marknadsföring av dessa produkter". Det är i och för sig bra, men det innebär ingen prissänkning att man arbetar med de frågorna.

Utskottet refererar vidare till en undersökning som gjorts bland kvinnor angående mensskydd. Bara denna undersökning borde föranleda utskottet att låta rekommendera regeringen att vidta åtgärder för prissänkning. Men så har inte skett. I stället hänvisar man till att Pressbyrån nu har börjat saluföra mensskydd – som om det vore någon garanti för lägre priser. Pressbyrån är ett vinstjagande företag och låter följaktligen kvinnorna få betala Pressbyråns vinst med höga priser på mensskydd.

Förra året tyckte utskottet att en för konsumenterna positiv utveckling hade börjat. Det tycker utskottet fortfarande. Utskottet anför: "Sedan våren 1977 finns sålunda en överenskommelse mellan SPK och de två största tillverkarna om att dessa skall förhandsanmäla planerade prishöjningar till SPK." Det är verkligen skrättretande, om utskottet tror att anmälningsförfarandet leder till vettiga priser.

Det finns, herr talman, med andra ord all anledning för mig och vpk att yrka bifall till motionen 558 för att ge kvinnor billiga mensskydd.

INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! Frågan om prissättningen på och marknadsföringen av menstruationsskydd har under flera år behandlats av näringsutskottet. Också flera organisationer och myndigheter har ägnat frågan stor uppmärksamhet. Inte minst kvinnoorganisationerna har engagerat sig i denna sak. Det är naturligt, eftersom menstruationsskydd utgör en stor utgift för alla kvinnor under en stor del av livet. Jag tänker här redovisa utskottets bedömning vid behandlingen av denna motion. En hel del av dessa saker har Inga Lantz redan berört, men jag kommer alltså att redovisa utskottets syn på denna fråga.

Vid en granskning av marknaden som näringsfrihetsombudsmannen gjorde 1974 konstaterades att avsevärda prisökningar förekommit och att konsumentpriset i Sverige låg högt i jämförelse med priserna i andra europeiska länder. Detta var givetvis en otillfredsställande utveckling. Sedan dess har överläggningar förekommit mellan NO och det företag som det då gällde om sänkningar av priset på produkterna. Överläggningarna utmynnade också i en utfästelse om prissänkning med 10 %. Vid flera tillfällen har det under tiden från 1974 fram till nu även rått prisstopp. Sedan det senaste prisstoppet har gått ut råder en skärpt prisövervakning i konsumtionsledet.

Efter det att näringsutskottet senast behandlade frågan för ungefär ett år sedan har stätens pris- och kartellnämnd fortsatt att uppmärksamma förhållandena inom branschen. Man har också träffat en överenskommelse med de större tillverkarna av menstruationsskydd om att dessa skall förhandsanmäla planerade prishöjningar till SPK.

Dessutom har en ökad priskonkurrens kommit till stånd genom att bl. a. Apoteksbolaget säljer billigare menstruationsskydd. Tyvärr har Apoteksbolaget endast en liten del av marknaden, och man borde kanske på det hållet försöka marknadsföra sina produkter bättre, så att flera kvinnor blir medvetna om att det finns billiga menstruationsskydd.

Sedan hösten 1976 pågår ett arbete inom konsumentverket för att få fram riktlinjer för marknadsföring av menstruationsskydd. Utskottet räknar med att de förhållanden som tas upp i motionen kommer att uppmärksammas av konsumentverket i dess arbete.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av ärendet, som Inga Lantz mycket riktigt påpekade, att en för konsumenterna positiv utveckling har börjat genom åtgärder som vidtagits dels av statens pris- och kartellnämnd, näringsfrihetsombudsmannen och konsumentverket, dels i produktions- och distributionsleden. Utskottet förutsätter också att den utveckling som har påbörjats för att komma till rätta med de kritiserade förhållandena inom branschen skall fortsätta i en för konsumenterna positiv riktning.

Vi har från utskottets sida bedömt frågan så att det för dagen inte

bör tillgripas några speciella åtgärder men att frågan bör följas fortlöpande och med uppmärksamhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 8.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det verkar som om utskottet fortfarande tror att det förhållandet att företagen nu är tvungna att anmäla att de tänker höja priserna har någon dämpande effekt på prishöjningar. Så är det ju inte, och framför allt får det inte effekten att priserna sänks. Vpk är ju ute efter att priserna skall sänkas och att det sedan skall råda prisstopp.

Jag tycker att man kan titta litet på hur utvecklingen har varit för Mölnlycke. De siffror jag har är visserligen litet gamla, men ingenting tyder på att det skett någon speciell förändring. 1974 låg företagets vinst mellan 20 och 35 %. Så man tar verkligen ut vinster på det förhållandet att kvinnor behöver menstruationsskydd.

En annan siffra som jag tycker att det finns anledning att titta på i sammanhanget är reklamkostnaderna. Kostnaden för annonsering i tidningar och på bio uppgick förra året till nästan 5 milj. kr. Om man räknar med att annonskostnaderna utgör hälften av de totala reklamkostnaderna, skulle det bli ungefär 10 milj. kr. om året för reklam. Detta är också pengar som läggs på mensskydden och som kvinnor får betala.

Jag tror att man måste se på den här frågan på ett annat sätt än utskottet gör och låta de medicinska, hygieniska, sociala och ekonomiska aspekterna motivera ett aktivt ingripande så att priserna sänks på mensskydd. Priserna är alldeles för höga, och att det nu finns ett anmälningsförfarande kan ju inte vara till fyllest.

Sedan sades det också att det har skett en positiv utveckling för konsumenterna det senaste året. Om man inbegriper att nu har flera människor börjat intressera sig för frågan, så kan det vara riktigt, men i praktiken har det inte hänt någonting – inte för kvinnorna i alla fall, som betalar skyhöga priser för mensskydd som de ju är tvungna att ha. Därför krävs det, som vpk-motionen säger i sin att-sats, en pris-sänkning och ett prisstopp och en kontroll över verksamheten.

Vidare är det alldeles onödigt med en produktutveckling som leder till 40 olika varianter av samma produkt. Det medför också kostnader som kvinnor får betala.

INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! De påpekanden som Inga Lantz gjorde om allt som man behöver titta på är alldeles riktiga. Jag anser att detta är frågor som konsumentverket får ta sig an och diskutera för att komma fram till en lösning.

Sedan har vi ju Apoteksbolagets vara som är billigare än övriga. Där har det skett en förändring, så att konsumenten kan köpa billigare menstruationsskydd.

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Billigare men-
struationsskydd*

Onsdagen den
9 november 1977

*Billigare men-
strationsskydd*

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag tycker att man undandrar sig ansvaret i den här frågan genom att bara skjuta över den. När så mycket siffror visar på ett orimligt förhållande – annonskostnader, reklamkostnader, produktutveckling, vinstutveckling – borde utskottet ha tagit bladet från munnen och sagt: Detta kan inte få fortsätta! Man undandrar sig ansvaret, om man inte är beredd att vidta åtgärder.

Att Apoteksbolaget har börjat sälja billigare mensskydd är väldigt bra, men som det har sagts är det bara 5 % som får del av detta. De allra flesta kvinnor är tvungna att gå ut i handeln och betala skyhöga priser. Därför måste någonting göras åt den delen av marknaden, menar vi.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 558 av Inga Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 558.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 268
Nej – 13

§ 23 Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:9 med anledning av motion om viss ändring i kreditupplysningslagen

1977/78:10 med anledning av motion om en industri för tillverkning av försvarsmateriel i Boden

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 24 Datafrågor inom arbetslivet

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Datafrågor inom
arbetslivet*

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:4 med anledning av motioner om datafrågor inom arbetslivet m. m.

I detta betänkande behandlades

dels de vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna

1976/77:543 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen begärde att regeringen skulle låta genomföra en bred kartläggning av datateknikens betydelse för sysselsättningen och arbetsmarknadens struktur (yrkandet 3),

1976/77:941 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag till lagstiftning som gav de anställda avgörande inflytande och vetorätt och arbetsköparen informationsplikt minst ett år i förväg vid införande av datorbaserade styrsystem inom näringsliv och förvaltning,

1976/77:980 av Lennart Pettersson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala

1. att sysselsättningsutredningen borde ges tilläggsdirektiv att fullfölja och komplettera tidigare prognoser över datateknikens effekter på sysselsättningen inom olika sektorer av arbetslivet,

2. att centrum för arbetslivsfrågor borde ges i uppdrag att initiera och stödja forsknings- och utvecklingsprojekt som syftade till att anpassa datasystemen inom arbetslivet efter de anställdas krav på medbestämmande och en bättre arbetsmiljö,

3. att staten i sin egenskap av arbetsgivare borde utarbeta och anta riktlinjer för hur myndigheterna positivt skulle möta kraven från de anställdas organisationer på medbestämmande över utformningen av datasystem som påverkade de anställdas arbetssituation,

1976/77:984 av Lennart Pettersson m. fl. (s),

dels den i anslutning till propositionen 1976/77:149 om arbetsmiljölag m. m. väckta motionen 1976/77:1674 av Kurt Hugosson (s) och Lennart Pettersson (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen i anslutning till behandlingen av propositionen 1976/77:149 beslutade

3. att hos regeringen begära att en parlamentarisk utredning med facklig representation tillsattes för att utreda datoriseringens påverkan på sysselsättning och arbetsmiljö,

4. att hos regeringen begära att centrum för arbetslivsfrågor skulle ges i uppdrag att initiera och stödja forsknings- och utvecklingsprojekt som syftade till att anpassa datasystemen inom arbetslivet efter de anställdas krav på medbestämmande och en bättre arbetsmiljö,

5. att hos regeringen begära att staten i sin egenskap av arbetsgivare skulle utarbeta och anta riktlinjer för hur myndigheterna positivt skulle möta kraven från de anställdas organisationer på medbestämmande över utformningen av datasystem som påverkade de anställdas arbetssituation.

Motionen 1976/77:1674 hade hänvisats till socialutskottet men sedermera, såvitt avsåg yrkandena 3–5, överlämnats till arbetsmarknadsutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande kartläggning av datateknikens sysselsättningseffekter att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:543, yrkandet 3, samt med anledning av motionerna 1976/77:980, yrkandet 1, och 1976/77:1674, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande vetorätt för anställda vid införande av datorbaserade styrsystem, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:941,

3. beträffande riktlinjer för de statsanställdas medinflytande på dataområdet att motionerna 1976/77:980, yrkandet 3, och 1976/77:1674, yrkandet 5, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande forsknings- och utvecklingsverksamhet att motionerna 1976/77:980, yrkandet 2, och 1976/77:1674, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande datorassisterad telemötesteknik att motionen 1976/77:984 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! När det gäller arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 om datafrågor inom arbetslivet tycker jag att det är intressant att notera att det inte finns några borgerliga motioner. Motionerna kommer framför allt från socialdemokratiskt håll, och dessutom finns det en vpk-motion. Detta illustrerar på sitt sätt den brist på intresse som tydligen föreligger på den borgerliga sidan för att bredda datadebatten till att gälla andra områden än enbart integritetsskyddsaspekterna i en mera snäv bemärkelse. Det är klart att debatten om datatekniken och den personliga integriteten i och för sig har varit nödvändig och viktig. Samtidigt finns det emellertid anledning att beklaga att datateknikens övriga effekter för samhället och den enskilde inte alls har uppmärksammats i samma utsträckning av den allmänna opinionen. Enligt min och många andras mening är dessa effekter på sikt med all säkerhet minst lika viktiga som de renodlade integritetsfrågorna, om de inte redan nu har uppnått den digniteten.

Med utgångspunkt i socialdemokratiens politiska värderingar har det känts särskilt viktigt för oss att uppmärksamma de problem och de risker som datatekniken kan innebära på arbetslivets och sysselsättningens område. Det sker i och för sig i en positiv anda, därför att utmärkande

för socialdemokratin är dess övertygelse om teknikens och forskningens stora betydelse för framåtskridandet och människans frigörelse. Vi har alltså en klart positiv grundinställning till utnyttjandet av datorer i arbetslivet. Förutsättningen är dock att datorutvecklingen kan anpassas till de allmänna strävanden på arbetslivets och sysselsättningens område som socialdemokratin och löntagarnas organisationer bekänner sig till.

Vi anser också, att om – som nu sker i alltför stor utsträckning – enbart de fria marknadskrafterna får styra införandet av datatekniken, blir det de ekonomiskt starka grupperna i samhället som avgör var datatekniken skall användas och hur den skall utformas. Enligt vår mening krävs det därför en medveten politik från samhällets sida för att stärka det demokratiska inflytandet över datateknikens utnyttjande i olika sammanhang. Det är nödvändigt att samhället vidtar konkreta åtgärder, så att datatekniken styrs i en sådan riktning att även andra gruppers intressen än de ekonomiskt starkas blir tillgodosedda.

När det gäller datatekniken i arbetslivet är det de anställda som befinner sig i underläge. Det är de som får ta de första stötarna vid omställningarna. Datasystemen har hittills knappast varit utformade så, att de stöder deras intressen – för en bättre arbetsmiljö och för ett större inflytande över den egna arbetssituationen.

Här måste samhället ställa upp på de anställdas sida. Vi måste positivt möta de anställdas krav, kartlägga och planera och i synnerhet hjälpa till att få fram alternativ forskning och utveckling när det gäller datasystemen inom arbetslivet, så att dessa uppfyller fackföreningsrörelsens krav att datatekniken också skall utnyttjas för fackföreningsrörelsens och de enskilda arbetstagarnas intressen.

I ett land som Sverige med dess höga levnadsstandard och stora utrikeshandel blir datatekniken ett allt viktigare instrument för fortsatt välstånd. Vi vet dock att en nära nog enhällig expertis anser att datatekniken under de närmaste årtiondena kommer att medföra mycket genomgripande förändringar inom olika delar av samhällslivet. Den stora frågan är nu: Hur snart kommer dessa förändringar, och vilka uttryck kommer de att ta sig inom olika delar av näringslivet och arbetslivet? Vår handlingsfrihet är inte hundra procentig på detta område. Men om vi är medvetna om vad vi står inför kan vi också styra utvecklingen på ett bättre sätt.

Detta är bakgrunden till de socialdemokratiska motioner som tar upp kravet på en parlamentarisk utredning av datateknikens effekter på den framtida sysselsättningen och på strukturen inom näringslivet. Det är glädjande att detta centrala yrkande nu har samlat ett enhälligt arbetsmarknadsutskott bakom sig. Vi motionärer tycker att det är det väsentliga. Vi hade en del yrkanden på andra områden, men för dagen nöjer vi oss med att yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkande nr 4.

Onsdagen den
9 november 1977

*Datafrågor inom
arbetslivet*

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Som Lennart Pettersson nyss har sagt föreligger det motioner bara från socialdemokraterna och kommunisterna i denna fråga, och jag skall i det här sammanhanget inskränka mig till att i stort sett instämma i de synpunkter som Lennart Pettersson här har framfört. Jag menar dock att det i detta sammanhang också finns anledning att ställa de yrkanden om förbättringar som har framförts motionsvis.

Jag vill med hänvisning till innehållet i vpk-motionen 1976/77:937 yrka bifall till motionen 941 med förslag till lagstiftning som tillförsäkrar de anställda ett avgörande inflytande och vetorätt vid införande av datorbaserade styrsystem.

ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag har inte så mycket att invända mot Lennart Petterssons inlägg, där han i huvudsak tog upp det yrkande som socialdemokraterna ställt i sin partimotion och som också återfinns i en enskild s-motion, nämligen att man skall ytterligare belysa sysselsättningseffekterna av datoriseringen i samhället. Vi har sagt att detta är ett problem som man behöver fortsätta att fundera över. Utskottet har enats om att begära en utredning med parlamentariskt inslag.

Nu har denna fråga ingalunda legat i lägervall, utan man har tvärtom varit aktiv på flera fronter för att ta reda på vad som händer i samhället genom den alltmer ökade användningen av datorer. Låt mig t. ex. erinra om statistiska centralbyråns undersökningar, som redovisar intressanta räkneexempel. Men jag tror att Lennart Pettersson är lika väl medveten som jag om att det är mycket svårt att ange hur pass exakta sådana sifferuppgifter kan vara, eftersom de sekundära effekterna blir många. Det är inte så svårt att räkna ut den primära effekten av att byta ut en dator mot ett visst antal människor, men en sådan strukturförändring får alltså även en mängd sekundära effekter, som är utomordentligt svåra att beräkna.

Men detta tror jag att vi är rätt eniga om, och jag har ingenting emot att man fortsätter att försöka belysa dessa viktiga frågor som uppstår med en snabb teknologisk utveckling.

Det som föranledde mig att begära ordet efter Lennart Petterssons anförande var framför allt att han uttryckte en viss förvåning över att det i dag inte föreligger några motioner från folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet i denna fråga. Jag vet inte vad det var för sura rönnbär som Lennart Pettersson hade fått i sin mun när han sade detta – det borde ändå vara klart för var och en av kammarens ledamöter att vi på folkpartihåll varit utomordentligt aktiva när det gällt att ta upp hela dataproblemet.

Kerstin Anér är väl den i denna kammare som mest framgångsrikt har pekat på de frågor som följer med ett ökat utnyttjande av datorer, framför allt på integritetsområdet. Det kan i detta sammanhang vara värt att erinra om den uppmärksammade boken *Du och din dator*, som

hon gav ut tillsammans med Jan Freese.

Nog har folkpartiet varit med i denna debatt, Lennart Pettersson. Det bör vi väl också kunna slå fast. Det finns en rad partimotioner, där vi har varit inne på hela spektret av frågeställningar kring datoriseringen i samhället.

Att folkpartiet nu i regeringsposition i stället arbetar från kanslihusets bas är lika självklart som det var för socialdemokraterna i ett tidigare skede. Jag vill här påpeka att det förekommer en stor aktivitet alltfört från vårt håll. Statsrådet Mundebo är exempelvis ordförande i en samsrådsgrupp, som just skall ta upp många viktiga frågor på dataområdet för att, som det står i direktiven, få till stånd en medveten datapolitik.

Till sist, herr talman, vill jag vända mig till vpk-representanten Clae-son, som yrkade bifall till partiets motion. Utskottet har sagt att de frågor som ni reser i denna motion bör lösas med hjälp av den nya medbestämmandelagen. Det är en sak som vi är helt eniga om i utskottet. Jag finner därför ingen anledning att fortsätta polemiken på den punkten.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Herr Wirtén säger att orsaken till inaktiviteten på dataområdet i år hänger samman med att man nu tagit över regeringsansvaret. Därför väcks det inga motioner. Det är en regel som man inte följer i andra sammanhang, utan det brukar läggas fram motioner på politikens centrala områden från enskilda ledamöter i denna kammare även om de tillhör regeringspartierna.

Jag kan gärna vitsorda att Kerstin Anér har jobbat intensivt med datafrågorna, speciellt med integritetsskyddsaspekterna. Något av vår kritik mot borgerligheten gäller just att den i så hög grad har förblindats av integritetsskyddsdebatten, att man har glömt den lika viktiga integritetsfråga som har att göra med datorerna i arbetslivet. Det kan i många fall och i ökad utsträckning bli så att datatekniken introduceras i arbetslivet på ett sätt som i vid mening innebär ett hot mot löntagarnas integritet, nämligen en mera styrd utveckling för deras del, mindre frihet att forma sina egna arbetsuppgifter och liknande.

Det räcker inte med att ha datainspektionen till hjälp för att klara upp dessa frågor. Här behövs fackliga krav, och sådana kommer nu i ökad utsträckning. Här behövs framför allt alternativ forskning och utveckling, så att man på ett positivt sätt kan diskutera hur datatekniken skall hjälpa till att främja företagsdemokratiska strävanden, att främja strävanden efter en förbättrad arbetsmiljö.

Vi menar från socialdemokratiskt håll att de borgerliga partierna har varit betydligt mindre enträgna att ta upp den debatten än när det gällt andra debatter i fråga om datatekniken.

Herr Wirtén framhöll att det här är svåra frågor. Han antydde därmed möjligen att därför kan man kanske inte hoppas så mycket av en sådan här utredning. Jag har precis motsatt uppfattning, herr Wirtén. Jag anser att just därför att det är svårt att på detta område se in i framtiden

mera konkret, så är det ännu viktigare att vi får ett inträngande utredningsarbete om vad datorisering kommer att innebära på arbetslivets område, så att vi i tid verkligen kan diskutera vilka omställningar som bör accepteras, vilka omställningar som samhället bör gå in och ta ett mera aktivt ansvar för i planeringen osv.

Centralbyråundersökningarna i all ära, men de är trots allt ganska begränsade och dessutom i första hand historiskt tillbakablickande. Det är därför som den här motionen har skrivits.

I dataindustriutredningens betänkande gjordes ett försök att i grova drag ange effekterna av datatekniken på sysselsättningen – både de primära och de sekundära effekterna. Nu måste vi ta ett steg ytterligare och mera i detalj gå in i olika branscher. Vi vet att det kommer att bli stora omställningar framöver, men vi känner inte till omfattningen av dem eller exakt var de kommer in, och det är därför som den parlamentariska undersökningen behövs. Eftersom vi är överens om den saken – arbetsmarknadsutskottet är enigt på den punkten – antar jag att också Rolf Wirtén har den uppfattningen och att vi gemensamt skall medverka till att det blir en djupgående och inträngande parlamentarisk utredning. Från socialdemokratiskt håll uppfattar vi utredningen som mycket viktig.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Rolf Wirtén hänvisar till att förslaget i vpk-motionen om vetorätt i det avseendet lämpligen kan tillgodoses via medbestämmandelagen.

Vi är från vpk:s sida emellertid kritiska mot medbestämmandelagen och dess innehåll. Den ger trots allt bara begränsade möjligheter för lönarbetarna att agera i denna och liknande frågor. Vi förlitar oss således inte på att frågan om vetorätt i det ärende vi nu diskuterar kan lösas genom medbestämmandelagen, och vi begär därför särskild lagstiftning.

Vi anser att denna fråga är så betydelsefull för arbetarna att vi inte med hänvisning till en *eventuell* lösning – genom medbestämmandelagen eller på annat sätt – vill ge avkall på utan vidhåller vårt förslag i motionen.

ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Får jag först säga att Lennart Petterssons påstående om inaktivitet från vår sida när det gäller datoriseringen är felaktigt. Jag påpekade i mitt första inlägg att det tvärtom pågår en intensiv verksamhet från vårt håll. Jag tänker då framför allt på den Mundeboska samrådsgruppen. Det är ett arbete på bred front. Uppgiften är att fortsätta och fullfölja det arbete som hittills har utförts inom dataområdet.

Lennart Pettersson har ju haft möjlighet att tidigare – från regerings- sidan – aktualisera sysselsättningseffekterna. Varför har Lennart Pettersson inte gjort någonting på det området i ett tidigare skede? Först nu har han visat någon aktivitet. Det är litet överraskande att den aktiviteten kommer så sent.

Vi däremot fortsätter samma verksamhet på datapolitikens område som under vår oppositionstid, men nu i regeringsställning.

Dataindustriutredningen nämnde Lennart Pettersson också. Det är riktigt att även den utredningen var inne på de här spörsmålen, men det intressanta är att den var färdig 1974. Sedan dess har den gamla regeringen låtit den ligga, jag kanske rent av kan säga i malpåse. Varför har man inte visat större intresse under den tid då Lennart Petterssons eget parti kunde påverka de här frågorna?

Herr Claeson, jag menar naturligtvis att önskemålen vad gäller den lag som ni efterlyser i er motion i de flesta fall går att tillgodose via den förhandlingsrätt som de anställda har fått genom medbestämmandelagen. Som jag sade förut har utskottet varit helt enigt om att den vägen bör vara den första för att få till stånd inflytande från de anställdas sida över datapolitiken i företaget, oavsett om företaget är privat eller i offentlig sektor. – Jag tror att vi får låta nöja oss med detta för dagen.

LENNART PETERSSON (s):

Herr talman! Herr Wirtén frågar varför inte socialdemokratin har varit aktiv tidigare. Han pekar ju själv på svaret; vi har varit aktiva. Dataindustriutredningen tillsattes av den socialdemokratiska regeringen 1972 just för att diskutera dessa saker, kanske framför allt för att ta upp frågan kring näringspolitiken på dataindustriområdet, en fråga som då var mycket akut. Dataindustriutredningen kom fram till vissa mycket bestämda rekommendationer och betonade att det behövdes en samordning av svensk datorindustri. Det är främst det som vi upplever nu i form av en proposition som kommer till riksdagen med förslag om sammanslagning av Stansaab och Datsaab. Det ger en grund för en näringspolitisk satsning på detta område som det har varit väldigt svårt att få fram.

Man kan tycka att det har förflutit för lång tid från det att dataindustriutredningen lade fram sitt förslag och till det att den här propositionen nu kommer. Men tyvärr är det ju i sådana här sammanhang mer än en part som är inblandad. Motbarten i det här fallet, SAAB-SCANIA, har inte på något sätt velat medverka till att lägga grunden för en livskraftig svensk datorindustri. Det är därför som vi har haft dessa upprepade förseningar. Det kan icke rimligtvis göras till en belastning för den socialdemokratiska regeringen. Jag antar att Rolf Wirtén mycket väl känner till att industriminister Rune Johansson på sin tid gjorde utomordentligt stora ansträngningar att få till stånd den här sammanslagningen. Först sedan SAAB-SCANIA uppenbarligen hade kört Datsaab extra långt ner i botten var man tydligen beredd att gå in i det här samarbetet.

Jag vill alltså en passant i dag beklaga den tvekan och det dröjsmål som här har orsakats genom att SAAB-SCANIA:s styrelse tidigare har varit negativ till ett samarbete mellan Stansaab och Datsaab. Nu har det i alla fall kommit, och det noterar vi med tillfredsställelse.

Sedan gör Rolf Wirtén ett stort nummer av den Mundeboska sam-

rådsgruppen, som ju i massmedia, i varje fall pressmeddelandervis, spelades upp som ett stort organ som skulle skapa en medveten datapolitik. Låt mig då säga att det föreligger ganska oklara uppfattningar om vad den Mundeboska samrådsgruppen egentligen skall göra. Är den ett beredningsorgan mellan departementen för regeringen, så har den ju enligt sin konstitutionella uppläggning nog så begränsade befogenheter. Är den en ny stor utredning på det datapolitiska området, så kan jag bara notera att man från regeringspartiernas sida inte velat ha med oppositionspartierna och att man därmed bryter en mycket viktig tradition inom svenskt utredningsväsende, nämligen den att alla sidor bör vara representerade när man tillsätter en utredning på ett område som detta.

Så småningom blir det väl klarhet om vad den Mundeboska samrådsgruppen skall göra eller inte göra. F. n. betraktar jag den som ett rent, snävt beredningsorgan för regeringen, och än så länge har det inte lagts fram några bevis för att den skulle ha mera utredningsbetonade arbetsuppgifter.

TORÉ CLAESON (vpk):

Herr talman! Rolf Wirténs senaste inlägg styrker mig bara i uppfattningen att man bör lagstifta på det här området. Man bör få en lagstiftning som ger de anställda avgörande inflytande och vetorätt och arbetsköparens informationsplikt minst ett år i förväg vid införande av datorbaserade styrsystem inom näringsliv och förvaltning.

Rolf Wirtén säger att det i de flesta avseenden nog går att tillgodose dessa intressen på annat sätt än genom den lag vpk föreslår. I vilka avseenden går det? Jag tycker att Rolf Wirténs inlägg visar hur pass osäkert det är. Enligt min mening är det en litet nonchalant behandling som utskottet gett vårt förslag, därför att om utskottet menar att det är fullt klart att man kan tillgodose dessa intressen i de flesta avseenden borde utskottet också peka på i vilka avseenden detta är möjligt. Men det är inte tillräckligt att man i några avseenden kan tillgodose kraven – de måste naturligtvis tillgodoses i sin helhet.

Jag och mitt parti tror erfarenhetsmässigt inte så mycket på de möjligheter som Rolf Wirtén antytt i sina inlägg.

ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag menar, herr Claeson, att medbestämmandelagen är ett mycket centralt aktstycke som öppnar helt nya möjligheter för de anställda att komma till rätta med de spörsmål som berör dem på arbetsplatsen och det gäller inkl. olika datoriseringseffekter. Den nedtoning av MBL:s betydelse som herr Claeson gör sig till tolk för tyder på en uppfattning som jag inte alls delar. Jag tror att MBL är en väg att börja med, och vi får se vart den leder.

Sedan till herr Pettersson. Jag vill bara kommentera herr Petterssons syn på den Mundeboska samrådsgruppen. Det är helt klart att den har bestämda riktlinjer. De finns att läsa, och herr Pettersson kan själv ta

del av vad riktlinjerna innehåller. I utskottsbetänkandet räknas också upp några av de uppgifter som samrådsgruppen har. Det står i betänkandet: "Till de frågor som skall prövas av samrådsgruppen hör organisationen för en fastare samordning av beredningen av datafrågor, integritets- och säkerhetsfrågor, möjligheterna att satsa på mera decentraliserade datasystem, myndigheternas och de anställdas inflytande på systemutvecklingen samt önskemålet att i ökad utsträckning ta hänsyn till de medborgargrupper som direkt berörs av ADB-systemen."

Det är förvisso, Lennart Pettersson, inga små bitar av datapolitiken som samrådsgruppen har att pröva enligt sina direktiv. Tvärtom gäller det att fullfölja datapolitiken sådan som den börjat utstakas, många gånger just på initiativ från folkpartiets sida. Samrådsgruppen har alltså att förbereda, samordna och i en rad väsentliga datapolitiska frågor arbeta fram regeringsförslag och att göra det snabbt. Därför är den uppbyggd på det sätt som Lennart Pettersson här tidigare tecknat, dvs. som en intern regeringsgrupp.

Med detta, herr talman, ber jag än en gång att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkande nr 4.

LENNART PETERSSON (s):

Herr talman! Nej, herr Wirtén, i er tolkning av vad det här beredningsorganet för regeringen skall göra är det inga små bitar. Men då är det inte heller något beredningsorgan. Då är det en utredning, en traditionell utredning som ställer vissa krav på representation, om vi skall följa en gammal fin utredningsprincip i svenskt parlamentariskt liv, nämligen att inte bara regeringspartierna skall vara representerade med sina riksdagsmän utan även oppositionen.

Här har ni försökt att göra en konstruktion där ni tydligen är inriktade på att inte bara utestänga oppositionspartierna, om det nu är fråga om en stor ny utredning på det datapolitiska fältet, utan också utestänga representation för de anställda och deras organisationer. Herr Wirtén gjorde ju ett stort nummer av att man skulle ta upp sådana frågor om datasystemen som de anställda var intresserade av.

Nu vill jag fråga herr Wirtén: Kan vi då vänta oss från regeringens sida en inbjudan såväl till oppositionspartierna som till de anställdas organisationer att få vara med i den här utredningen eller skall det bli något nytt hemligt organ, som endast skall stå till regeringskansliets förfogande? I så fall bryter ni en mycket viktig princip i svenskt utredningsväsende.

ROLF WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till det sista vill jag bara foga en liten kommentar. Detta är ingalunda första gången en regering har interna samrådsgrupper. Jag skulle kunna gå tillbaka till den socialdemokratiska regeringen och peka på en mängd beredningsgrupper av det här slaget. Det är alltså ett mycket tunt argument från herr Pettersson.

Men visst bör vi fortsätta med parlamentariskt utredningsarbete. Det gör vi. Det har tillsatts många utredningar just med parlamentariker sedan vi tog över i kanslihuset, och det vet Lennart Pettersson om. Just det som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 är ett exempel på att man skall gå vidare när det gäller utredningsverksamheten på dataområdet – med speciell vinkling mot sysselsättningseffekterna. Det skall, som det står i betänkandet, ske under medverkan av parlamentariska företrädare och arbetsmarknadens parter. Vi har inte låst oss när det gäller vilken form utredningen skall få. Regeringen får riksdagens fullmakt att själv avgöra det: Antingen kan en ny utredning tillsättas eller också kan, som motionärerna angett i sina motioner, sysselsättningsutredningen möjligen få detta uppdrag i tilläggsdirektiv. Personligen tror jag kanske inte mycket på den senare vägen: Det är sannolikt bättre att tillsätta en ny utredning. Och självklart skall oppositionen vara med, Lennart Pettersson.

LENNART PETTERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Så som herr Wirtén har formulerat den Mundeboska samrådsgruppens arbetsuppgifter är det alltså ingen intern samrådsgrupp till regeringskansliets förfogande. Det är snarare en ny utredning, från vilken oppositionen är utestängd. Jag bara noterar att så är fallet, och jag menar att det bryter mot den praxis som socialdemokratin har varit mycket angelägen om att vårda, nämligen att det i utredningar skall finnas representation också för de partier som inte är representerade i en regering.

Herr Wirtén säger att det finns exempel på interna samrådsgrupper också från den socialdemokratiska tiden. Men det har varit högst interna samrådsgrupper, herr Wirtén, som har varit direkt inriktade på att – på basis av färdiga förslag från utredningar och liknande – bereda regeringens kommande propositioner. Men här är det nya saker som kommer in i bilden, herr Wirtén, enligt er redovisning här i dag och enligt de direktiv – jag vill kalla dem utredningsdirektiv – som har getts från statsrådsberedningen. Därför är de olika fallen inte jämförbara. Det här är ingen samrådsgrupp. Vi ställer därför kravet att oppositionen skall vara med i bilden.

I och för sig är det bra att vi kommer med i den parlamentariska sysselsättningsutredningen. Det tackar vi för. Men det finns frågor som har att göra med datateknikens effekter på de anställdas arbetssituation i andra avseenden som också är viktiga. Där blir vi utestängda, genom den mycket speciella konstruktion som ni har hittat på med den Mundeboska samrådsgruppen. Det är bara att slå fast detta faktum. Det är dålig politik från den borgerliga regeringens sida att agera på det sättet.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det var de utomordentligt intressanta avslöjandena av Rolf Wirtén nyligen i debatten som gjorde att jag fann mig föranlåten att begära ordet. Det står nu alldeles klart att den s. k. Mundeboska

samrådsgruppen inte är någon intern samrådsgrupp. Gruppen, som tydligen också arbetar med utgångspunkt i kommittékungörelsens bestämmelser, är uppenbarligen en statlig utredning.

Sedan datalagen tillkom 1973 har den borgerliga oppositionen varje år väckt ett antal motioner om översyn av datalagen, förändringar av lagstiftningen, osv. 1975 ställde ett enigt konstitutionsutskott – med anledning av alla de olika förslag som väckts från oppositionens sida men också av socialdemokrater – kravet att datalagstiftningen skulle bli föremål för en översyn. Den socialdemokratiska regeringen lät därför tillsätta en speciell datalagstiftningskommitté, som arbetar sedan ett år tillbaka.

Vi har alltså en datalagstiftningskommitté med en parlamentarisk riktig sammansättning. Men när man tar del av de synpunkter herr Wirtén lämnat här i dag och de direktiv som lämnats för den s. k. Mundeboska samrådsgruppen, kan man konstatera att regeringen uppenbarligen inte avser att tillmäta resultatet av datalagstiftningskommitténs arbete någon betydelse. Man har tillsatt en egen kommitté, utan möjligheter till insyn för oppositionen, som arbetar med i stort sett samma frågor.

Herr Wirtén nämnde att samrådsgruppen skall behandla integritetsfrågor. Det är ju det vi skall syssla med i datalagstiftningskommittén! Herr Wirtén nämnde att samrådsgruppen skall ta upp olika medborgargrupperns inställning till datafrågor – i direktiven talas bl. a. om personnummerfrågan. Men allt detta är enligt direktiven uppgifter för datalagstiftningskommittén!

Detta är utomordentligt intressant för oss som sitter i datalagstiftningskommittén och enligt direktiv har till uppgift att se över nu gällande datalagstiftning. Är vi överspelade innan vi gjort vårt arbete färdigt?

En av ledamöterna i datalagstiftningskommittén, fru Kerstin Anér, som nu sitter vid sidan av herr Wirtén, ingår också i den Mundeboska samrådsgruppen. Jag tycker detta är utomordentligt egendomligt. Det är ett helt nytt system i det svenska utredningsväsendet. Riksdagen har begärt och tillsatt en parlamentarisk utredning som fått i uppgift att se över datalagstiftningen. Sedan tillsätter regeringen en ny utredning som arbetar efter kommittékungörelsens principer och som sysslar med samma sak som datalagstiftningskommittén. Men i den utredningen är icke oppositionen representerad! Detta är unikt för svenskt utredningsväsende. Vi anser från socialdemokratisk sida att om den s. k. samrådsgruppen verkligen skall se över samma saker som datalagstiftningskommittén, så finns det ingen anledning att inte oppositionen skulle få vara med.

Under alla år sedan vi fick en datalagstiftning här i landet har Kerstin Anér och andra representanter för oppositionen i motioner krävt att riksdagen skall komma in på ett tidigare stadium i lagstiftningsarbetet. Men nu skall riksdagen tydligen ställas helt off-side! Det är utomordentligt intressant, herr talman!

Onsdagen den
9 november 1977

*Datafrågor inom
arbetslivet*

ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Får jag lugna ner Kurt Hugosson litet – Kurt Hugosson tar till tongångar som är litet obekanta för oss.

Det är inte alls så att datalagstiftningskommittén kommer att ställas åt sidan därför att man har en samrådsgrupp i kanslihuset. Hur många gånger Kurt Hugosson än upprepar att det är fråga om en ny utredning är det fel. Det är en samrådsgrupp som tillsatts i kanslihuset. Och den skall bereda viktiga förslag som är på väg till riksdagen. Den kommer inte på något sätt att ta bort de uppgifter som ni har i datalagstiftningskommittén. Jag kan lugna Kurt Hugosson på den punkten.

Med det utredningsuppdrag som riksdagen nu beställer från regeringen kommer riksdagspartierna att få möjlighet att komma med och ge sin syn på just sysselsättningseffekterna genom datoriseringen. Jag kan inte på något sätt se att det är någon ny praxis på väg i förhållande till vad vi i detta hänseende har haft under tidigare år.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Mitt inlägg byggde på de uppgifter som herr Wirtén lämnade i sitt anförande. Där sade herr Wirtén att samrådsgruppen har till uppgift att utreda integritetsfrågor, medborgargruppers inställning till olika datapolitiska frågor, personnummerfrågan osv. Det är för att herr Wirtén själv har sagt att dessa frågor skall utredas som vi ställer oss litet undrande.

Till detta kommer att den s. k. samrådsgruppen också består av ledamöter som inte ingår i regeringens kansli. Man har tagit ledamöter från Sveriges riksdag som representerar de borgerliga partierna medan däremot oppositionen är ställd utanför. Herr Wirtén får klara ut begreppen: Är det en utredning eller inte? Herr Wirtén sade i sitt inledningsanförande att samrådsgruppen skall utreda dessa frågor, och det är därför vi reagerar. Det går dessutom stick i stäv mot vad man från de borgerliga partierna under de senaste åren har krävt i Sveriges riksdag, nämligen att riksdagen på ett tidigare stadium skall få komma med i utredningsarbetet på datapolitikens område.

ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Kurt Hugosson tolkar in mer i mitt inlägg än vad jag har sagt. Jag har bara citerat ett enigt utskottsbetänkande som socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet också står bakom. Det står där: "Den nya samrådsgruppens uppgift är enligt direktiven att utarbeta riktlinjer som krävs för en medveten datapolitik. Riktlinjerna skall i första hand avse förhållandena i statsförvaltningen men anses kunna bli av värde även för den kommunala förvaltningen och för näringslivet. Till de frågor som skall prövas av samrådsgruppen hör organisationen för en fastare samordning av beredningen av datafrågor, integritets- och säkerhetsfrågor, möjligheterna att satsa på mera decentraliserade datasystem, myndigheternas och de anställdas inflytande på systemutvecklingen samt öns-

kemålet att i ökad utsträckning ta hänsyn till de medborgargrupper som direkt berörs av ADB-systemen.”

Vi har varit helt eniga om att det är vad samrådsgruppen har att göra. Det är ingen utredning – man skall arbeta efter de riktlinjer som finns angivna i utskottsbetänkandet. Jag tror inte det lönar sig för Kurt Hugosson att försöka tolka in att gruppen är ute för att ta över uppgifter som är lagda på parlamentariska utredningar.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 941 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 941.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 267

Nej – 9

Mom. 3–5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 25 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1977/78:14 om utbildning på musikområdet

1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärsprovning inom socialförsäkringen m. m.

§ 26 Anmäldes och bordlades

Motion

1977/78:28 av *Arne Persson m. fl.* med anledning av propositionen

1977/78:42 om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet

Onsdagen den
9 november 1977

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

*Anmälan av
interpellationer*

den 9 november

1977/78:63 av *Birger Rosqvist* (s) till utrikesministern om befogenheten för svensk myndighet att ingripa mot oljeutsläpp i svenskt territorialvatten:

Det sovjetiska fartyget *Tsesis* grundstötning har genom oljeutsläpp lett till omfattande miljöförstörelse.

En stor del av skadorna kunde ha undvikits om läktring av fartygets oljelast fått ske omedelbart. Detta var tekniskt och praktiskt möjligt men ointetgjordes genom att det ryska fartygets befälhavare fick bestämma över bärgningen. Han inväntade annat ryskt fartyg för överföringen av oljan ur *Tsesis* skadade tankar. Det väntades ett dygn. Därefter visade det sig att det tillkallade ryska fartyget ej var avgasat och således ej fick eller kunde ta emot olja från den hela tiden oljeläckande *Tsesis* tankar.

Slutligen fick svenska fartyg läktra lasten. Dröjsmålet vid bärgningen blev den största anledningen till detta olyckliga, stora oljespill.

Det har hänvisats till den internationella sjölagens bestämmelser, enligt vilka det är fartygets befälhavare som bestämmer över bärgning och sluter avtal därom.

I situationer liknande den med *Tsesis* är en strikt tillämpning av sjölagens bestämmelser om bärgning helt orimlig. För att minska eller undvika kanske oreparerbara miljöskador inom svenskt territorium måste svensk myndighet tveklöst kunna ingripa.

När det nu ändå varit på det sättet att man från svensk sida ej handlat snabbt och resolut utan tvekat att ingripa med hänsyn till dels i detta fall sovjetiska intressen, dels osäkerhet på grund av sjölagens tillämpning, bör regeringen nu snabbt tillförsäkra sig och den svenska oljebekämpningsorganisationen möjlighet att så långt möjligt hindra miljöskador av det slag jag har nämnt.

Därför vill jag fråga utrikesministern:

Är regeringen beredd att på det internationella planet klargöra att på svenskt territorium är det Sverige som bestämmer hur oljeutsläpp på bästa sätt skall bekämpas för att förhindra skador i svenska vatten, längs svensk kust och på svenska stränder?

1977/78:64 av *Gillis Augustsson* (s) till handelsministern om den svenska frihandeln:

Hur skall Sverige se om sitt hus gentemot en omvärld som tenderar att bli alltmer protektionistisk?

Officiellt är de flesta länder fortfarande frihandelsvänliga, men samtidigt reses andra svårigheter och visas en nationell medvetenhet, som tillsammans är lika effektiva som officiell importrestriktion.

Sverige, som just nu kämpar en hård kamp för sin existens som industrination, ligger fortfarande öppet för all världens överskott.

Trots att vi i vårt land alltjämt är mycket beroende av den fria handeln, borde det ändå övervägas om inte den svenska importen nu skulle bli föremål för översyn – detta för att få bättre överensstämmelse med vad som tillämpas i andra länder och för att undvika de förödande konsekvenserna av vår vidöppna attityd.

Exempelvis – finns det något annat land som importerar mer än 50 % av sin egen stålförbrukning och samtidigt lägger ner egen stålindustri på grund av avsättningssvårigheter?

Med viss överdrift kan man i dagens konjunktur säga att det gäller för oss, som industrination, att vara eller icke vara.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga handelsministern:

Anser handelsministern det påkallat att vi i någon mån skyddar oss i detta hänseende och i så fall på vilket sätt?

§ 28 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 november

1977/78:131 av *Gunnar Richardson* (sp) till industriministern om åtgärder för att främja sysselsättningen i Falköpingsregionen, m. m.:

Mot bakgrund av den successiva befolkningsminskning som Falköpingsregionen varit utsatt för sedan mitten av 1960-talet och de akuta sysselsättningsproblem som nu finns i denna del av Skaraborgs län vill jag ställa dessa frågor till industriministern:

1. Efter vilka principer har regeringen valt ut de kommuner i Götaland som givits möjligheter till sådana regionalpolitiska stödåtgärder som förekommer i det s. k. inre stödområdet?

2. Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidta för att stärka sysselsättningen i Falköpingsregionen?

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Meddelande om
frågor*

Nr 23

Onsdagen den
9 november 1977

*Meddelande om
frågor*

1977/78:132 av *Olle Östrand* (s) till statsrådet Birgit Friggebo om åtgärder mot spekulativa inslag i småhusbyggandet:

Riksdagen har (CU 1976/77:18 s. 38–39) i anslutning till diskussioner om åtgärder mot spekulativa inslag i småhusbyggandet begärt en fortsatt och förutsättningslös översyn av frågor om kommunernas befogenheter och olika rättsliga problem på detta område. Begäran var en uppföljning av förslag, som tidigare framförts av bostads- och bostadsfinansieringsutredningarna.

Jag anhåller att till statsrådet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har vidtagits för att efterkomma riksdagens begäran om en översyn av frågor med anknytning till spekulativa inslag i småhusbyggandet?

1977/78:133 av *Birger Nilsson* (s) till industriministern om tidpunkten för regeringens prövning av viss ansökan från Svensk Kärnbränsleförsörjning AB:

I september 1976 inkom Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) med ansökan till regeringen om att från Sveriges geologiska undersökning (SGU) överta undersökningstillstånd för bl. a. Rörvattnet 1–42 i Krokoms kommun och att överta ansökan om undersökningskoncessioner i Krokoms, Östersunds och Ragunda kommuner i Jämtlands län.

Industriverket har enligt uppgift godkänt dessa övertaganden, men regeringen har ännu inte fattat något beslut.

Därför vill jag fråga industriministern:

När kommer regeringen att fatta beslut om ett eventuellt övertagande av det nämnda undersökningstillståndet och den nämnda ansökan om undersökningskoncession?

§ 29 Kammaren åtskildes kl. 14.49.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert